

STAATSBLAG VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

183

RIJKSWET van 15 maart 1969, houdende verdeling van het bedrag, bedoeld in de Nederlandse Indonesische Overeenkomst van 7 september 1966 (Trb. 199).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doe wetten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wettig is een regeling te treffen omtrent de verdeling van de bedragen die krachtens de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen beide landen nog bestaande financiële vraagstukken van 7 september 1966 (Trb. 199) ter beschikking komen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk der Nederlanden gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de volgende besluiten van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen hebbende, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij verordenen en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK 1

22 (1966) Nr. 2

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1966 Nr. 236

A. TITEL

Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen nog bestaande financiële vraagstukken van 7 september 1966
's-Gravenhage, 7 september 1966

**“To forget the past in favour
of a promise for the future”**

Nederland, Indonesië en de financiële overeenkomst van 1966.

Onderhandelingen, regeling, uitvoering.

“To forget the past in favour of a promise for the future”

Nederland, Indonesië en de financiële overeenkomst van 1966. Onderhandelingen, regeling, uitvoering.

"forget the past in favour of a promise for the future"

Colofon

Uitgave

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Auteurs

J.J.P. de Jong
Mw. D.M.E. Lessing-Sutherland

Vormgeving en opmaak

b.ont | Annelies Glandorf

Druk

OBT Den Haag

juni 2004

Deze uitgave is vervaardigd in opdracht van de directie Juridische Zaken, in samenwerking met de Historische Eenheid van de afdeling Strategische Beleidsplanning.

www.minbuza.nl

© Ministerie van Buitenlandse Zaken

"forget the past in favour of a promise for the future"

Inhoud

1	Inleiding	7
2	Historische aanloop en herstel van de betrekkingen	9
3	De financiële onderhandelingen	13
4	Korte inhoud van de financiële overeenkomst van 1966	23
5	De wijze van verdeling	25
6	De uitvoering	29
7	Epiloog	39
	Voetnoten	43
	Bijlage 1	53
	Bijlage 2	57
	Bijlage 3	61

I. Inleiding

Dekolonisatie is een proces van een boedelscheiding; niet alleen in politiek maar ook in economisch opzicht. Dat geldt ook voor de dekolonisatie van Indonesië. Voor de tijdgenoten is het allemaal gesneden koek. Maar latere generaties willen wel eens vreemd opkijken indien zij met de laatste loodjes van zo'n scheiding worden geconfronteerd. Tegen de zomer van 2003 werd bekend dat Indonesië de laatste termijn had voldaan van schulden aan Nederland die het in 1966 op zich had genomen. De administratiekantoren die bij de uitbetaling aan rechthebbenden waren betrokken, Claimindo en Belindo, konden in maart 2003 van de Amsterdamse beurs verdwijnen. Dat Indonesië meer dan dertig jaar niet alleen ontwikkelingshulp van Nederland had ontvangen, maar ook zelf aanzienlijke bedragen aan de oud-kolonisator had afgedragen, kwam in Indonesië als een grote schok. "How can it be that Indonesia, which was colonised by the Dutch for 350 years ended up paying compensation to them?"¹

De media in Indonesië tastten in het duister. Om wat voor schulden ging het? Er waren allerlei veronderstellingen. Bij de Ronde Tafel Conferentie-overeenkomst in 1949 waarbij de soevereiniteitsoverdracht werd geregeld, zou Nederland Indonesië alleen onafhankelijkheid hebben willen verlenen, indien dat laatste land 4,5 miljard gulden betaalde. Indonesië zou verder Nederlandse ondernemingen hebben genationaliseerd. Wat was er in 1966 gebeurd? Een ding was duidelijk; "Soeharto was brought to his knees to pay this." Er was, berichtten men verontwaardigd, sprake van een omgekeerde wereld. Het slachtoffer van het kolonialisme moest *Wiedergutmachung* betalen, terwijl Indonesië door een diepe economische crisis ging.²

"De uitbuiting duurt voort", kopten de Indonesische media. Men meldde dat de politieke messen al werden geslepen en dat de overheid haar kop angstig in het zand stak. Indonesische parlementariërs stelden reeds vragen over "de opzettelijk verborgen gehouden betalingen". Er gingen al stemmen op om een tegenclaim in te dienen. De Nederlanders hadden tijdens de koloniale periode veel winst gemaakt, stelde een bekend Indonesisch historicus. "Zij zijn ons daardoor ook geld verschuldigd." De contraclaim kwam er. Eind mei 2003 diende een mysterieuze Just Prosperity Party via de Nederlandse ambassade in Jakarta een Indonesische tegenclaim in voor 128 miljard US Dollar als compensatie voor in de koloniale periode ondervonden leed en schade.³

De Indonesische verontrusting drong ook in Nederland door. Zij werd zonder veel commentaar doorgegeven. Ook hier was sprake van geheugenverlies; zij het in mindere mate. De Telegraaf kopte op 21 juni "Opheffen beursfondsen rijt Indonesische wonden open." "Bijna 35 jaar dienden de beursfondsen Claimindo en Belindo om de Indonesische compensatie voor Soekarno's nationalisatie van Nederlandse bedrijven in goede banen te leiden. Maar de uitgesmeerde betaling van zo'n f 600 miljoen was het volk geheel ontgaan."⁴

Dat was natuurlijk lariekoek. En Buitenlandse Zaken (BZ) en ambassade Jakarta wezen daar ook op. De financiële overeenkomst van 1966 was in alle openbaarheid gesloten, de aangekaarte problemen en de oplossing helder. Er was niets geheimzinnigs aan. Een gelukkig toeval wilde dat de directie Juridische Zaken van BZ net het initiatief had genomen om ter gelegenheid van de afronding van de schadeclaimkwestie een eindverslag op te stellen. Het onderzoek leverde nuttige contra-informatie op.¹ Dat nam de stoom van de ketel. De emoties ebden dan ook weg. Toch bleven

er vragen. De globale lijnen waren weliswaar helder, maar wat was er in 1966 toch allemaal precies voorgevallen? Het draaide om oud financieel zeer dat de betrekkingen tussen beide landen destijds kwelde. Dat is zeker. De Indonesische onderhandelaar Achmat Ponsen had het op 25 augustus 1965 immers over het belang “to forget the past in favour of a promise for the future”.^{II} Maar wat was er precies aan de hand?

I Dit onderzoek vormt een van de fundamenteën van dit relaas. Met name de paragrafen 4 tot en met 6 zijn er op gebaseerd.

II Achmat Ponsen in speech bij het begin van het gemengde commissie overleg op 25 augustus 1965.

2. Historische aanloop en herstel van de betrekkingen

De historische aanloop

Op 27 december 1949 droeg Nederland als resultaat van de RTC-overeenkomst de soevereiniteit over Nederlands-Indië over aan de Verenigde Staten van Indonesië. Het was het sluitstuk van een proces van dekolonisatie dat met de uitroeping van de Indonesische Republiek op 17 augustus 1945 en de Nederlandse de facto erkenning van diezelfde Republiek begin 1946 in gang was gezet. Het afscheid van Indië betekende, net als later het afscheid van Suriname, echter bepaald niet dat met een schone lei werd begonnen. De relaties tussen voormalig moederland en ex-kolonie werden diepgaand door het verleden beïnvloed, zowel in negatieve als in positieve zin.⁵

Het vermogen om een bladzijde om te slaan en een nieuw hoofdstuk te beginnen had zijn keerzijde in het vele oude zeer dat aan beide kanten lag opgeslagen. Aan Nederlandse kant bestond bij bepaalde groepen een diep ressentiment. Ook het aloude messianisme, het Multatuliaanse geloof een onmisbare rol te spelen bij de opbouw van Indië, was geenszins uitgespeeld. Ook in Indonesië speelden oude gevoelens op. Het revolutionaire, anti-Nederlandse instinct was nog lang niet uitgewoed. Bij het leger en andere groeperingen bestond kritiek op de RTC-overeenkomst omdat men op bepaalde punten nogal wat water in de wijn had moeten doen, hetgeen ten koste was gegaan van het ideaal van '100 % merdeka'. Een van de belangrijkste bezwaren was dat de dominante economische positie van Nederland werd gegarandeerd. Verder had Nederland Indonesië weliswaar 2 miljard gulden schuld weggescholden. Maar Indonesië diende nog altijd 1,1 miljard gulden terug te betalen.⁶

Een breekbaar punt was bovendien dat westelijk Nieuw-Guinea van de soevereiniteitsoverdracht was uitgezonderd. Juist Nieuw-Guinea werd, nadat de ontbinding van het federale stelsel, de demobilisatie van KNIL-militairen, de coup van Westerling en de kwestie-Ambon voor de nodige irritaties tussen beide landen had gezorgd, het punt waarop allerlei sentimenten zich concentreerden.

De jaren vijftig liepen dan ook geleidelijk uit op een fataal escalatie-proces met Nieuw-Guinea als inzet. Toen op initiatief van Indonesië in 1955-1956 in Genève een conferentie werd belegd om de relaties op alle fronten door te lichten, weigerde Nederland de kwestie-Nieuw-Guinea te bespreken. De Indonesiërs die Nieuw-Guinea eerste prioriteit toekenden, constateerden een mislukking. Zij zegden in 1956 de Nederlands Indonesische Unie (die in feite toch reeds was doodgebloed) alsook de financieel-economische onderdelen van de RTC op. De op de RTC aanvaarde schulden werden niet langer afgelost. Hetzelfde gold voor de (gedeeltelijke) pensioenbetalingen die Indonesië diende te voldoen.

In 1957-1958 kwam vervolgens een einde aan de Nederlandse economische dominantie. De kwestie-Nieuw-Guinea vormde de directe aanleiding. De Nederlandse ondernemingen (hun waarde bedroeg op dat moment nominaal 4 tot 5 miljard gulden; hun werkelijke waarde was ongeveer 2,7 miljard gulden) werden in 'spontane', door PKI-vakbonden geleide acties overgenomen, vervolgens onder beheer gesteld van het Indonesische leger en op 31 december 1958 per wet genationaliseerd. De agrarische wetgeving die Indonesië op 24 september 1960 doorvoerde, maakte het buitenlandse plantage-ondernemingen voortaan onmogelijk in het land te opereren.

Deze dramatische ontwikkeling met Nieuw-Guinea als inzet eindigde in 1960 met de verbreking van de diplomatieke betrekkingen en in 1962 met een dreigende, grootscheepse oorlog. Op kleine schaal werd er al gevochten en aan beide kanten sneuvelden militairen. De crisis in 1962 markeerde echter gelukkig, samen met een zwenking in de publieke opinie en samen met Amerikaanse druk, een omslag. Onder Amerikaanse bemiddeling kwam er tussen beide landen diplomatiek overleg op gang. Nederland ging op 15 augustus 1962 overstag. Er kwam op die datum in New York een akkoord tot stand waarbij Nederland Nieuw-Guinea via de Verenigde Naties (VN) overdroeg. Gestipuleerd werd wel dat de bevolking zeven jaar later de kans zou krijgen haar recht tot zelfbeschikking uit te oefenen.

Hoe dramatisch het gehele verloop sinds 1950 ook was, men kan zich afvragen of met name het proces van economische scheiding niet slechts een versnelling vormde van ontwikkelingen die toch al gaande waren. Minister van Economische Zaken, J.R.M. van den Brink, had in feite aan de vooravond van de soevereiniteitsoverdracht al de bel geluid voor een definitieve koersverandering. Nederland richtte zich na 1950 in een versneld tempo op Europa, terwijl Indonesië meer en meer naar Azië en de Pacific toegroeide met Japan en de Verenigde Staten als voornaamste handelspartners. Het was de logische voortzetting van een proces dat al sinds de Eerste Wereldoorlog zichtbaar was geweest. Juist toen de problemen met Indonesië culmineerden in de nationalisatie van het in Indonesië aanwezige kapitaal, beleefde Nederland zijn Tweede Industriële Revolutie.

Wat voor effecten had de economische scheiding op beide landen? Dat de Nederlandse economische dominantie in Indonesië zelf vroeg of laat zou moeten eindigen (ook in India gebeurde dit met de Britse belangen) was iets waarvan zich ook de Nederlandse regering in de jaren vijftig bewust was. Voor Indonesië was deze ontwikkeling op lange termijn bekeken een belangrijke stap voorwaarts. De economische dekolonisatie legde in feite de basis voor de indrukwekkende economische expansie die sinds de jaren zeventig en tachtig op gang kwam. Op korte termijn was het echter rampzalig. De overhaaste nationalisatie bracht de Indonesische economische structuur een gevoelige klap toe. De productie en de inkomsten uit de exportlandbouw waren sinds het Cultuurstelsel in de negentiende eeuw de kern geweest van de Indonesische economie. Zij waren in de belangrijkste sectoren na 1950 toch al afgenomen en liepen nu zienderogen terug. Men zou de klap van 1958 niet meer te bovenkomen. Ook in de periode-Soeharto zou de exportlandbouw haar traditionele rol niet meer terugkrijgen. Het werd de oliesector die na 1970 tot ver in de jaren tachtig de motor vormde van de economische groei.

De schade voor Nederland was - objectief gezien - relatief geringer. Nederland beleefde een nieuwe industrialiseringsronde, waarbij de anders in Indonesië geïnvesteerde kapitalen konden worden ingezet. Desondanks liep ook Nederland gevoelige klappen op. Belangrijke investeringen werden gedecimeerd, vooral in de cultures. Ook de scheepvaart en de Amsterdamse economie liepen averij op. Verder luidde het ‘verlies van Indië’ de ondergang in van de Twentse katoenindustrie.

Het herstel van de betrekkingen

“Wij ervaren vandaag een van die zeldzame ogenblikken in de geschiedenis,” zei de Nederlandse onderhandelaar J.H. van Roijen bij de tekening van het akkoord van New York in 1962, “wanneer de koers van twee volkeren misschien een beslissende wending neemt. Met het tekenen van de overeenkomst die nu voor ons ligt, zal het geschil tussen Nederland en Indonesië over West-Nieuw-Guinea, dat al veel te lang heeft geduurd, bijgelegd zijn.”

Van Roijens hoop leek te worden bewaarheid. Bij sommige sectoren van het bedrijfsleven en op het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken was het enthousiasme groot; zowel bij de politieke sector als bij ontwikkelingssamenwerking. BZ stelde in februari 1963 een nota op over de toekomstige betrekkingen, die vervolgens door het kabinet werd aangenomen.

De toekomstige betrekkingen met Indonesië dienden, aldus de nota, grote aandacht te krijgen. “Dit belang spruit niet slechts voort uit bevolkingstal, potentiële rijkdom en politieke betekenis van dit land, maar voor Nederland komen hierbij dat hier potentiële mogelijkheden zijn gelegen.” ... “Tegenover negatieve ontwikkelingen zoals de steeds sterker wordende koers naar links in het binnenlands en het buitenlands beleid, zou Nederland als “*trait d’union*” ... voor handhaving en versterking van de invloed van de vrije wereld ... onvervangbare diensten (kunnen) bewijzen”. Het Amerikaanse State Department was zelfs geneigd om Nederland daarbij een sleutelrol toe te schrijven. Als dat zou lukken zou dat niet alleen economische perspectieven opleveren maar ook een enorm politiek prestige “hetgeen niet zonder uitwerking kan blijven op onze plaats in de wereld.” De nota formuleerde een aantal duidelijke beleidsdoeleinden. De over en weer “op ieder gebied” bestaande bijzondere bekendheid en connecties vormden daarbij het uitgangspunt. Nederland diende dan ook alle kansen om een nieuwe politieke, culturele, economische en ontwikkelingspositie op te bouwen aan te grijpen.⁷

Ook aan Indonesische kant was er sprake van een gretige belangstelling. “De Nederlanders staan ons nader dan welk ander volk ook, nader zelfs dan de Aziatische volken,” verklaarde minister van Buitenlandse Zaken (Deplu), Subandrio, zelfs.⁸ Het was een opmerkelijke uitspraak gezien de felheid waarmee Indonesië in de voorafgaande jaren de confrontatie met Nederland was aangegaan.

Deplu sprak daarbij namens een grotere groep. In sommige overheidskringen (met name in de economische en financiële sector) en bedrijfsleven bestonden hoge verwachtingen van hernieuwde economische samenwerking, krediet en hulpverlening. Dit had veel te maken met de steeds hachelijker wordende economische positie waarin Indonesië kwam te verkeren. Het land koerste in een snel tempo naar een financieel bankroet. Als gevolg van de Konfrontasi-politiek tegen Maleisië, de keuze van president Sukarno voor de as Peking-Jakarta-Pyongyang, het vertrek uit de VN en *last but not least* de nationalisatie van Amerikaanse en Britse ondernemingen raakte Indonesië bovendien in de loop van 1963 en volgende jaren internationaal in een steeds groter politiek isolement.

De gretigheid waarmee groepen in beide landen een nieuwe start probeerden te maken, was na alle eerdere, hoog opgelopen emoties opvallend. Menige buitenlandse waarnemer verbaasde zich daarover. Desondanks waren er obstakels. In beide landen waren ook stromingen aanwezig die een heroriëntatie niet een twee drie zagen zitten. Er was in Indonesië een groep die eerst een grondig sanerings- en herstelprogramma wilde opzetten alvorens een appel te doen op het buitenland. Bovendien stelde president Sukarno zelf zich vrij afwachtend op. En in het sterk feodaal-patriarchale Indonesië gold het adagium dat wanneer “bapak” iets niet wilde het ook niet gebeurde.

Ook in Nederland bestond een vrij afhoudende contratendens. Het ministerie van Financiën trok bij allerlei verzoeken om kredieten aan de rem. Ook bij het ministerie van Economische Zaken bestonden er gemengde gevoelens. Enerzijds zag men daar de mogelijkheden die Indonesië bood; anderzijds realiseerde men zich goed dat beide landen uit elkaar waren gegroeid. Men onderkende dat de hoge verwachtingen die ondanks alles onder een oudere generatie in Indonesië waren blijven bestaan, niet konden worden bewaarheid. Men wist dat de economische heroriëntatie op de eigen regio, die inmiddels had plaatsgevonden, een nieuwe, essentiële oriëntatie op elkaar uitsloot. Bovendien ging Indonesië economisch gezien door een diep dal. Een brede stroming vond dan ook dat alvorens er kon worden samengewerkt, minimaal de oude financiële vraagstukken dienden te worden geregeld. Per slot had Nederland voor miljarden aan verlies geleden. “Voor wat hoort wat”. Minister van Buitenlandse Zaken, J.M.A.H. Luns, was een van hen.⁹

Ook in Indonesië werd men er zich van bewust dat de schulden een gesprekspunt zouden gaan vormen. Maar dat lag uiterst gevoelig. Het hele idee dat Indonesië alsnog voor de nationalisatie in 1958 diende te betalen, veroorzaakte diepe verontwaardiging. De politicus Ruslan Abdulgani maakte zich traditiegetrouw tot spreekbuis van de opkomende irritatie jegens Nederland. “Waarom moet dit onderwerp meteen worden aangesneden? Niemand schiet er iets mee op, want we hebben toch geen geld.” “De Indonesische regering diende geen cent te betalen”, zei de voorzitter van de Indonesische vakbond, SOKSI. “De SOKSI zal evenmin aandringen op een eis aan de Nederlanders om alle winsten terug te betalen, die zij tijdens het koloniale regiem aan Indonesië hebben onttrokken.”¹⁰

3. De financiële onderhandelingen

Het overleg in 1964

De herstelde diplomatieke betrekkingen kenden intussen hun eigen kwartiermakers. Dat waren allereerst de nieuwe tijdelijk zaakgelastigden, C.D. Barkman, en Mohammed Sharif, die begin 1963 op hun standplaatsen arriveerden. Op de tweede plaats waren het de oude opposanten in het Nieuw-Guinea-conflict, de ministers van Buitenlandse Zaken Joseph Luns en Subandrio. Wegwerken van oud zeer en het aangaan van nieuwe samenwerking werden de hoofdthema's die Subandrio en Luns met elkaar bespraken tijdens hun eerste contacten; eerst in september 1963 en marge van de vergadering van de Verenigde Naties in New York en vervolgens in april 1964 in Den Haag. De onderwerpen varieerden van de uitwisseling van ambassadeurs, een akkoord over technische samenwerking (dat meteen na afloop werd getekend), de landingsrechten van KLM en Garuda tot repatriëring van Molukkers, losse financiële eindjes van het akkoord van New York maar ook de kwestie van de schulden. Het draaide bij het laatste met name om de afgebroken RTC-verplichtingen en compensatie voor de nationalisaties. Luns wist dat het onderwerp in Indonesië nogal gevoelig lag en dat een betalingsregeling voor Indonesië onmogelijk was. Maar hij stelde met instemming van Subandrio voor om in ieder geval een afspraak te maken over de wijze van aanpak. Beiden kwamen overeen dat er binnen drie maanden onderhandelingen zouden plaatsvinden.¹¹

Hoe diende Nederland dit overleg aan te pakken? In voorbereidend ambtelijk overleg en in de ministerraad ontwikkelde zich al gauw communis opinio. Het ministerie van Financiën had een vrij minimalistische opstelling. Het wenste het toekomstige overleg louter te beperken tot financiële aspecten en daarbinnen uitsluitend tot de staatsschuld. De andere betrokken ministeries vonden echter dat ook de claims van particulieren en bedrijfsleven aan de orde dienden te komen. Zij wensten verder dat niet alleen de financiële problematiek ter sprake kwam, maar ook de toekomstige economische samenwerking. Men wist namelijk dat Indonesië bijzonder gespinst was op het verwerven van ruime kredietfaciliteiten. Men wenste Indonesië op dit punt alleen tegemoet te komen indien de financiële problematiek werd geregeld. Vooral minister Luns was die mening toegedaan.¹² Daarmee legde men zich vast op een *quid pro quo* ("voor wat hoort wat").

Het overleg in Tampak Siring

In april 1964 had minister Subandrio Nederland bezocht. In juli, augustus 1964 vertrok minister Luns naar Indonesië. Het was zijn eerste bezoek aan Indonesië nadat de relaties waren hersteld. Menigeen hield zijn hart vast. Luns en Sukarno waren in het conflict rond Nieuw-Guinea water en vuur geweest; hoe zouden zij op elkaar reageren? Men had niet bang hoeven zijn; de ontmoeting in Sukarno's paleis in Bogor werd een groot succes. De reis kreeg in alle opzichten een positieve pers. Voor de meer zakelijke gesprekken had de Indonesische president zijn paleis in Tampak Siring in Bali ter beschikking gesteld. Daar kwam ook de financiële problematiek uitgebreid aan de orde. Dit gevoelige gespreksonderwerp was tevoren tussen tijdelijk zaakgelastigde Barkman en de speciale assistent van Subandrio, Achmat Ponsen, voorbereid. Daarbij bleek over de uitgangspunten dermate weinig verschil van mening te bestaan dat Subandrio en Luns hetzelfde

spoor konden volgen. Allereerst was men het eens dat een financiële regeling in nauwe samenhang met economische samenwerking diende te worden bekeken. Verder kon zo'n regeling het beste de vorm aannemen van een bedrag ineens, een lump sum. De door Indonesië te betalen jaarlijkse termijnen konden dan door de Nederlandse regering worden verdeeld. Een dergelijke lump sum was, zoals Luns later tegenover het kabinet stelde, conform de internationale praktijk en bood vele voordelen.

Na deze roerende overeenstemming begonnen de problemen. Over de uitwerking liepen de meningen namelijk sterk uiteen. In Indonesië bestonden, zoals reeds werd opgemerkt, grote politieke gevoeligheden. Ponsen had Barkman daarom aangeraden de schulden en de schuldbetaling niet al te sterk te accentueren. Ook Subandrio volgde deze lijn. Hij stelde Luns voor vooral de economische samenwerking centraal te stellen. De schulden konden dan uit de baten daarvan worden afbetaald. Luns voelde er niets voor. Hij wilde de schulden direct afwikkelen. Anders kon er geen sprake zijn van economische samenwerking. De stemmen leken te staken, maar de Nederlandse delegatie kwam met een compromisvoorstel waarbij enerzijds aan het principe van een afzonderlijke schuldenregeling werd vastgehouden, anderzijds het door beide partijen omhelsde *quid pro quo* werd gehanteerd. Zij stelde voor een gemengde commissie in te stellen om een regeling op poten te zetten en tegelijkertijd alvast een interimregeling te ontwerpen waarbij Indonesië al met aflossing begon terwijl Nederland exportkredietgaranties ter beschikking stelde. Het was een flexibele aanpak en de Indonesiërs accepteerden het. Er werd niet alleen een "Nederlands-Indonesische commissie voor overleg inzake de hangende financiële vraagstukken" ingesteld, maar Jakarta en Den Haag gaven ook onmiddellijk gevolg aan hun interimafpraak. Indonesië stortte kort daarop een eerste aflossing ad 36 miljoen gulden en Nederland stelde voor 100 miljoen gulden aan exportkredietgaranties ter beschikking.¹³ Het was een belangrijk succes. Het vormde zowel een bewijs voor de goede intenties over en weer en gaf tegelijkertijd de richting aan voor een definitieve oplossing. Luns toonde zich tegenover het kabinet uitermate tevreden. Eind juli 1964 gaf de ministerraad zijn fiat.¹⁴

Het eerste overleg van het joint committee

De interimafpraak was een daad van vertrouwen maar het liet onverlet dat een definitieve regeling nog moest komen. In november 1964 kwam de kersverse gemengde commissie voor het eerst bijeen. De Indonesische delegatie stond onder leiding van Achmat Ponsen en de Nederlandse onder de regeringscommissaris voor Indonesische Zaken, N.S. Blom. Op de bijeenkomst bleek dat de Luns-Subandrio-controverse nog volop aanwezig was.

Beide partijen bevestigden weliswaar dat men zou streven naar de "afdoening van de wederzijdse overheidsvorderingen en van de gevolgen van de Indonesische nationalisatiewet". Maar dat Indonesië per saldo schulden aan Nederland had, kon onmogelijk het uitgangspunt vormen, stelde Ponsen c.s. De Indonesische regering kon een dergelijke schuldenlast nooit in het openbaar erkennen. Het wankelende machtsevenwicht liet dit niet toe. Men dreigde met tegenvorderingen. De Indonesiërs bleken vooral moeite te hebben met de verplichtingen die uit de RTC-overeenkomsten voortvloeiden. Zij trokken in twijfel of Indonesië onder de vigerende volkenrechtelijke opvat-

tingen over dekolonisatie hiervoor wel aansprakelijk was. De nationalisaties waren een andere zaak. Ponsen erkende dat Indonesië hier een compensatieverplichting had, maar directe betaling was niet mogelijk. Men wenste geen accent te leggen op het verleden, maar op economische samenwerking. Net als Subandrio in Tampak Siring wenste de Indonesische delegatie de schulden uit de opbrengsten hiervan te betalen. De Nederlandse delegatieleider Blom wees dit zonder meer af. Hij vroeg zich zelfs af of de discussie nog wel diende te worden voortgezet.

Ook G.B. de Grooth, de vertegenwoordiger van Economische Zaken, deed een duit in het zakje. Hij zei de vooruitzichten voor economische samenwerking helemaal niet zo positief in te schatten. Nederland en Indonesië waren na het verbreken van de handelsrelaties sterk uit elkaar gegroeid, stelde hij. Indonesië had voor buitenlandse investeerders een ongunstig investeringsklimaat. De risico's voor het Nederlandse bedrijfsleven waren groot. De Grooth vertolkte daarmee inderdaad een brede opinie binnen zijn departement. Minstens tot en met juli 1965 was men op het directoraat-generaal voor Buitenlandse Economische betrekkingen (BEB) de mening toegedaan dat een economische overeenkomst met Indonesië "een waagstuk" was. Daar kwam nog bij dat Indonesië grote moeite had om de verplichte tien procent op projecten aan te betalen die uit de kredietpot van 100 miljoen gefinancierd zouden worden. Terwijl de net gearriveerde Nederlandse ambassadeur, E.L.C. Schiff, en de directeur van de directie Beleidszaken Indonesië (DBI), J. Rookmaaker, een warm voorstander waren van een beleid van economische samenwerking op langere termijn, moest ook Rookmaaker constateren dat de economische perspectieven voor het moment gering waren. Minister Luns zelf was op de toekomstige economische en politieke ontwikkelingen niet gerust.¹⁵

Blom c.s. hadden na afloop van het Ponsen-Blom-overleg gemengde gevoelens. De Indonesiërs bleven bereid om tot een regeling te komen en dat was positief.¹⁶ Anderzijds zou er nog heel wat water door de Tjiliwung moeten vloeien. Desondanks stelde de ministerraad voor te proberen tot een definitieve regeling te komen. Daarbij was wel haast geboden. Op het moment vond ook Indonesië het belangrijk om het "oude zeer" snel weg te ruimen. Ook was de internationale situatie gunstig omdat Indonesië tegenover het westen in een isolement verkeerde en Nederland economisch nodig had. Een nieuwe (bijvoorbeeld meer communistisch getinte) regering zou er wel eens anders over kunnen denken. Men stelde voor om de exportkredietgaranties verder uit te breiden en de hoogte van de lump sum inclusief de te betalen rente op 1.800 miljoen gulden te stellen. De werkelijke vordering bedroeg volgens een berekening uit januari 1965 4.474 miljoen gulden!¹⁷

Wat vond het kabinet van de overlegresultaten annex de aanbevelingen van de delegatie? Het antwoord is diffuus. Zij werden niet unaniem positief ontvangen. De *quid-pro-quo*-stroming had tot dan toe de overhand. Maar bij sommige ministeries was een sterke tendens aanwezig om zelf zaken met Indonesië te doen. Minister van Economische Zaken, J.M. den Uyl, wilde afstappen van het principe dat de schulden in nauwe samenhang met de economische samenwerking dienden te worden geregeld. Hij wilde sowieso een handelsakkoord met Indonesië sluiten. Een andere opponent was minister van Financiën, A. Vondeling. Financiën gaf een schuldenregeling wel prioriteit, maar wenste ook dit keer alleen de staatsschulden te regelen en niet die van parti-

culieren en het bedrijfsleven. Een oplossing hierover was veel makkelijker. Beiden zwichtten in het kabinet voor de tegenargumenten, maar Den Uyl bedong wel dat er geen afspraken konden worden gemaakt over exportkredieten.¹⁸ Het gaf het nieuwe overleg een slechte start. Ambassadeur Schiff had nog zo gewaarschuwd dat een afzonderlijke schuldenregeling zonder economische samenwerking in Indonesië volstrekt onhaalbaar was. Dit zowel om intern politieke redenen als in verband met de buitenlandse schuldenpositie van het land.¹⁹

Het overleg in Jakarta en Bogor 1965

In augustus en september 1965 hield de gemengde commissie haar tweede overlegronde. Plaats van handeling waren dit keer Jakarta en de heuvels bij Bogor. Ponsen en Blom waren ook dit keer de delegatieleiders. Wederom bleek hoe gevoelig een schuldenregeling in Indonesië lag. Nog voordat het overleg begon, waarschuwden vrijwel alle grote Indonesische politieke partijen geen enkele Nederlandse claim te erkennen. Van compensatie kon geen sprake zijn. Illustratief was dat de secties die werden ingesteld om de verschillende aspecten van de problematiek te bespreken, op Indonesisch verzoek niet onder naam bijeenkwamen, maar onder nummers!²⁰

In zijn openingstoespraak in het gloednieuwe hotel Indonesia stelde Ponsen al dat er maar één uitgangspunt diende te zijn: “the willingness to forget the past in favour of a promise for the future”. Beide delegaties waren het, zo stelde hij, eerder al eens geworden dat de legale gezichtspunten terzijde konden worden gelaten indien een aanvaardbare oplossing kon worden gevonden. Hij bepleitte om voor de financiële problemen een praktische oplossing te vinden.²¹

Wat had Ponsen hiermee precies op het oog? De Indonesische delegatie lag - dat werd direct daarna duidelijk - op een confrontatiekoers. Een oplossing van de financiële problemen was geen voorwaarde om de betrekkingen te normaliseren, stelde zij in een speciaal *working paper*. Men diende niet naar de oude relaties voorafgaande aan de opzegging van de RTC en het verbreken van de diplomatieke betrekkingen terug te keren. In het licht van 350 jaar Nederlandse kolonisatie hielden de financiële claims van Nederland geen stand. Dat was “a period” geweest “without a *quid pro quo* for the Indonesian people”, zei men snijdend. “On the contrary, it feels that the Netherlands should make amends to repair the damage and sufferings endured by the Indonesian people for many generations.” Deze schade en dit lijden betroffen onder meer de “unscrupulous methods of the VOC”, “the systematic exploitation ... by the Cultuurstelsel”, de “expressive profits” van particuliere ondernemers, de Poenale Sanctie, alsook het als rampzalig geschetste economische beleid (de Open Deur- en crisisspolitiek) in de eerste helft van de twintigste eeuw. Nederland had rond de eeuwwisseling wel een ‘Ethisch beleid’ afgekondigd maar dat had weinig resultaten gehad.

Vervolgens ging men op het meer nabije verleden in. Indonesië weigerde de RTC-schulden te erkennen. Men betitelde deze als een “unequal treaty imposed on her”, “a forced settlement... which in substance constituted a mere preservation of the infamous colonial relationship”. Indonesië had dit akkoord in 1956 dan ook volstrekt terecht opgezegd. Dan was er nog de kwestie-Nieuw-Guinea waardoor Indonesië tot een kostbare, mensen en materieel kostende confrontatie-

politiek was gedwongen. Wat de nationalisatie betreft stond Indonesië op het standpunt dat dit een inmiddels universeel erkend recht was. In 1958 was aan een abnormale en onrechtvaardige situatie een einde gemaakt. Er was een recht op compensatie, maar dat diende niet per se prompt, effectief en volledig dekkend te zijn.

De Nederlandse claims betroffen "imagined damages which could be traced to the black pages of history ... and which will only provoke counterclaims with no end in sight". De normalisatie van de relaties kon alleen iets betekenen "if the economies of the two countries can benefit from each other through a system of economic cooperation on the basis of equal partnership".... "unobstructed by questions of outstanding financial problems". Tegelijkertijd ontkenen de Indonesiërs dat de 36 miljoen gulden die zij hadden gestort, het karakter hadden van een schuldbetaling.

Het was een op zichzelf indrukwekkende opsomming waarin alle "zwarte bladzijden" uit de koloniale geschiedenis aan de orde werden gesteld onder een maximaal appèl op het in Nederland rijkelijk aanwezige schuldgevoel. Blom c.s. voelden er echter, blijkbaar, niets voor de toekomstige relaties te kopen via een uitgebreide erkenning van een nieuwe "ereschuld". Nederland wenste alleen dan - herhaalde de delegatie - ruimhartig krediet te verstrekken indien de financiële problemen werden opgelost.²²

Bloms reactie werd blijkbaar verwacht. De Indonesische delegatie nam vrij snel gas terug. Zij liet vertrouwelijk weten dat de Indonesische regering wel degelijk inzag dat er iets aan Nederland betaald diende te worden maar dat de publieke opinie dit niet zou aanvaarden. In zijn openings toespraak had Ponsen al aangegeven voor een pragmatische oplossing geporteerd te zijn. Nu puntje bij paaltje kwam, bleek dat inderdaad de Indonesische terugvalpositie te zijn. Zijn delegatie sprak per memorandum bereidheid uit om toch tot betaling te komen maar louter op humanitaire gronden; daarbij diende het verleden te worden vergeten. De Indonesische delegatie verklaarde zich bereid tot 'the idea of providing an unspecified amount which may be used for possible payments based on considerations of humanity and justice'. De hele historische exercitie had blijkbaar alleen als doel gehad de Nederlanders van de onontkoombaarheid van deze aanpak te overtuigen.

Ponsens voorstel was bijzonder constructief en de Nederlandse delegatie reageerde er dan ook positief op. Dat het overleg vervolgens weer vastliep, kwam doordat de Indonesiërs van de hoogte van de lump sum schrokken. Blom c.s. hadden dit bedrag inmiddels op 1260 miljoen gulden gesteld. Maar de Indonesiërs vonden dit veel te hoog. Op het punt van de exportkredietgaranties kon de Nederlandse delegatie bovendien als gevolg van Den Uyls verbod niets toezeggen. De Indonesiërs verweten Nederland dat dan ook. Blom repliceerde direct en pinnig door te stellen, dat Ponsen dan ook de reeds gedane Nederlandse toezeggingen schrapte.

"Centen" of niet, er was dankzij de creativiteit van de Indonesische delegatie al met al sprake van een belangrijke doorbraak. Blom c.s. was na dit alleszins emotionele verloop best tevreden. Men signaleerde ook met voldoening dat de Indonesische pers na alle fuss die tevoren was opgetreden,

geen afwijzende reacties had laten horen. Men dacht voorzichtig dat de derde Ponsen-Blomronde die over enige maanden zou worden gehouden, tot concrete resultaten zou leiden. Over de lump sum en de economische steun zou men het toch wel eens kunnen worden. Het kabinet had dan ook geen enkele moeite de resultaten van het overleg te aanvaarden.²³

Na de mislukte staatsgreep van september 1965

De ontwikkelingen kregen, op dat moment gekomen, een ingrijpende wending. Blom c.s. waren begin september uit Indonesië vertrokken. Zij konden toen niet vermoeden dat er aan het eind van die maand een dramatische ontwikkeling zou plaatsvinden. Eind september voerden een deel van het leger en de top van de PKI een mislukte staatsgreep uit (waarbij president Sukarno de kant van de coupleggers koos) die door het Indonesische leger onder de generaals Soeharto en Nasution werd neergeslagen. Het zette een reeks van gebeurtenissen in beweging waardoor het politieke beeld in Indonesië in de loop van 1966 en 1967 drastisch veranderde. Terwijl het leger en allerlei politieke groeperingen een medogenloze klopjacht op de PKI openden, vond er in 1966 een strijd om de macht plaats, "een stille burgeroorlog", tussen de Soeharto-Nasution-factie aan de ene en de Sukarno-factie aan de andere kant. De eerste factie slaagde er daarbij met name sinds maart 1966 in om de officiële touwtjes in handen te krijgen, maar dat gebeurde wel in voortdurende gevechten. De ontwikkelingen werden door ambassadeur Schiff, op de voet gevolgd. Hij wijdde er briljante, scherp analytische rapportages aan.²⁴ De politieke metamorfose ging gepaard met een ingrijpende verandering in de economische koers en het buitenlandse beleid. Schuldsanering en economische rehabilitatie kwamen voorop te staan en Indonesië maakte een politieke draai naar het westen onder geleidelijke abandonnering van de "Konfrontasi" met Maleisië en een terugkeer in de VN. Een regeling van de immense schulden stond daarbij voorop. In de loop van 1966 stuurde Jakarta verschillende missies langs een aantal westerse landen om daarover te praten.²⁵ Indonesië trad inmiddels ook in overleg met een aantal westerse bedrijven wier bezittingen onder beheer waren gesteld. Het trachtte met hen overeenkomsten te sluiten waarin men alsnog voor de overnames betaalde.²⁶

De mislukte coup en de daarop volgende ontwikkelingen trokken internationaal brede aandacht. Bij grote schuldeisers zoals de Bondsrepubliek Duitsland, Japan en Frankrijk ontwikkelde zich communis opinio dat de bilaterale regelingen die Indonesië wenste, niet afdoende waren en dat men er beter aan deed deze problematiek langs multilaterale weg te regelen.²⁷ Parallel daaraan ontstond het idee om Indonesië via een grootscheeps hulpprogramma bij zijn economische rehabilitatiepogingen te steunen. Schuldenregeling en economische steun achtte men een uitstekende hefboom om Indonesië in het westerse kamp te trekken. In het najaar van 1966 zou dan ook een grote multilaterale crediteurenconferentie in Tokio bijeenkomen. Ook in Nederland trok de politieke omslag brede belangstelling. Het kabinet reageerde er in november 1965 positief op. Ook daar vroeg men zich af of men de nieuwe ontwikkelingen niet kon steunen door de hulp te verruimen en of men tegelijkertijd de kansen voor het bedrijfsleven niet kon benutten. Ook op de pogingen het immense schuldenpakket te saneren reageerde men positief.²⁸

De politieke omwenteling had wel tot gevolg dat men Indonesië door een andere bril ging bekijken. De Nederlandse opstelling tegenover Indonesië kreeg een geheel andere dimensie. Nederland had tot dan toe een strikt bilaterale aanpak gevolgd. De vraag doemde echter op of het niet beter was de financiële problemen multilateraal te lijf te gaan. Een andere vraag werd nog belangrijker. Nederland had tot dan toe slechts in betrekkelijk bescheiden mate hulp ter beschikking gesteld. Moest het in het licht van de grote veranderingen niet op grotere schaal steun verlenen? En, verder, was het niet het beste deze hulpverlening in multilaterale context te gieten zoals ook bij Pakistan en India was gebeurd?

Bekend was inmiddels geworden dat Japan het initiatief wilde nemen om een speciaal consortium voor Indonesië te vormen. Dat zou overleg moeten plegen over de Indonesische schulden en de hulpverlening. Tokio vond dat ook Nederland hierin diende te participeren. De VS gingen nog verder; zij wensten dat Nederland gezien de oude betrekkingen een belangrijke rol bij de steunverlening zou spelen. Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Th.H. Bot, die daarbij ongetwijfeld werd gesouffleerd door zijn directeur-generaal Internationale Samenwerking (DGIS), Jan Meijer, zag de hele ontwikkeling op 6 april 1966 als een gouden kans om de positie die Nederland na de soevereiniteitsoverdracht in 1949 had willen bekleden alsnog te realiseren. Nederland diende “thans als gangmaker” op te treden van “een club” voor de hulp aan en schuldsanering van Indonesië. Wat dat betekende was duidelijk. Bot wenste de nieuwe mogelijkheden volop aan te grijpen, het *quid pro quo* te laten vallen en een bilaterale schuldenregeling naar een lager plan te verwijzen.

Het kabinet dat zich op 7 april 1966 over deze vragen boog, kwam er niet uit. Den Uyl kantte zich tegen Bots voorstel. Hij vond het beter te faseren; eerst dienden de schulden te worden geregeld. Multilateralisten en bilaterale “*quid pro quo*’ers” botsten. Minister Luns kwam tussen beide en lanceerde een compromis. Hij bleef vinden dat dit land terug diende te betalen, maar achtte het mogelijk om beide zaken parallel te behandelen. Vice-premier Vondeling stelde vervolgens voor dat een ambtelijke werkgroep (onder leiding van de chef van de directie voor Financiële en Economische Ontwikkelingshulp, J. Everts) zou inventariseren hoeveel buitenlandse schulden Indonesië had en welke landen bereid zouden zijn hulp te verlenen.²⁹

Het besluit was een beetje raadselachtig. Er bestond immers al een speciale werkgroep-Blom die zich niet alleen over de schulden maar ook over de hulp en economische samenwerking boog. Het kabinetsbesluit leidde dan ook tot de nodige ambtelijke verwarring en kribbigheid. Weliswaar stelde de werkgroep-Everts conform de “Luns-doctrine” dat het schuldenoverleg en een multilaterale hulpactie parallel dienden te geschieden en dat Nederland zich alleen voor internationale actie zou inzetten indien Indonesië op het punt van de schulden over de brug kwam³⁰, maar de praktijk was anders. Als Den Haag inderdaad het voortouw wilde nemen tot een multilaterale actie, dan moest het meteen, op korte termijn handelen. Voor intensieve schuldonderhandelingen was geen tijd meer.³¹ Blom kantte zich dan ook tegen een parallelle aanpak. In een memo aan Luns stelde hij terecht dat, indien Nederland “zomaar” met hulp en economische samenwerking losbrandde, het een regeling van de schulden wel kon vergeten. In het kabinet prevaleerde desondanks op 6 mei de gedachte dat een parallelle aanpak soelaas zou bieden.³²

Het Haagse strijdgewoel werd echter al gauw irrelevant. Intussen raakte namelijk bekend dat Jakarta eind mei een speciale schuldenmissie onder leiding van viceminister voor Buitenlandse Zaken, Umarjadi Njotowijono, naar Den Haag zou sturen om over de schuldenkwestie te overleggen. Blom en Everts bereikten als leiders van hun respectieve werkgroepen overeenstemming. Afgesproken werd eerst overleg te voeren met Umarjadi over de schulden en de Indonesische hulpwensen en pas daarna internationale actie te ondernemen. Dit werd ook aan de Amerikaanse deputy assistant Secretary of State, R.W. Barnett, en de Indonesische minister-coördinator voor Landbouw, F.X. Seda, meegedeeld.³³

Dat leek allemaal fraai, maar het kwam er in feite op neer dat het kabinet geen besluit nam welke van beide aanpakken men zou gaan volgen. De parallelle aanpak was evident een poging het onverzoenlijke te verzoenen. Directeur-generaal Politieke Zaken (DGPZ), J.A. de Ranitz, en Schiffs handelsraad, C.P.F. Thurkow, die in verband met het overleg was overgekomen, realiseerden zich dit terdege.³⁴

Het overleg tussen Blom en Umarjadi

Aldus was het klimaat voor het komende overleg niet bepaald optimaal. En dat terwijl ambassadeur Schiff de besprekingen als cruciaal zag. "Het zullen wel zware onderhandelingen worden, maar nog nooit waren de omstandigheden zo gunstig en nog nooit stond er voor ons en voor Indonesië zoveel op het spel."³⁵ Hoe weerbarstig de Haagse realiteit was bleek wel toen de werkgroep-Blom het kabinet om nadere instructies vroeg. De delegatie schetste nog eens in geuren en kleuren hoezeer de politieke situatie in Indonesië was veranderd. In de voortdurende gevechten met Sukarno c.s. was de macht inmiddels in handen gekomen van Soeharto, Adam Malik en de sultan van Yogyakarta die respectievelijk als vice-premiers voor Veiligheidszaken, Sociale en Politieke Zaken en Economische Zaken optraden. Het was van het grootste belang, zo argumenteerde men, dat dit bewind zich zou kunnen handhaven. Alles stond of viel met "de centen" dat was duidelijk. De delegatie stelde voor de lump sum van 1260 miljoen gulden te laten zakken en de faciliteiten voor hulpverlening te verruimen. Het kabinet had een jaarlijkse ontwikkelingslening van 2 miljoen gulden (gedurende tien tot vijftien jaar) willen geven naast de aangeboden exportkredietgaranties ad 100 miljoen! Blom c.s. vond dat onvoldoende.³⁶

Het kabinet reageerde aanvankelijk niet. De ene stroming wilde de schulden regelen; de andere stroming wenste een vooraanstaande Nederlandse rol bij de internationale hulpverlening en schuldsanering. Maar de financiële consequenties werden niet getrokken. Men weigerde in het lopende begrotingsjaar het budget te verruimen zodat de betrokken ministeries gedwongen werden de extra middelen uit de al bestaande budgetten te halen.³⁷

Pas een dag nadat de missie-Umarjadi, was gearriveerd, besloot het kabinet de bedragen te verruimen. Het voorstel was om voor 1966 18 miljoen aan hulp te geven en vanaf 1967 tot 1973 10 miljoen gulden aan jaarlijkse leningen te verstrekken. Op het verzoek om verlaging van de lump sum ging men niet in. In het licht van de bedragen die Indonesië elders trachtte los te krijgen en zeker van de sommen die Nederland niet veel later aan Indonesië zou doneren, was dit bijzonder

mager. De voorstellen van de werkgroep-Everts waarmee men nota bene de basis wilde leggen voor een multilateraal initiatief, gingen verder.³⁸

Het vervolg kon worden voorspeld. Umarjadi en de zijnen gaven Blom en diens delegatie impliciet te kennen dat zij ruimere steun wensten. Ook protesteerden zij krachtig tegen de herhaalde eis van 1260 miljoen gulden.³⁹ En marge van het overleg richtte de Nederlandse delegatie dan ook een noodoproep aan het kabinet om de economische voorwaarden verder te verbeteren en de lump sum tot 250 miljoen Amerikaanse dollars te verlagen. Luns tekende hierop direct intern aan dat dit laatste onmogelijk was. Desondanks besloot het kabinet op 10 juni akkoord te gaan met een reductie van de lump sum tot 250 miljoen Amerikaanse dollars, 25 miljoen gulden aan hulp, een garantstelling voor een lening van 30 miljoen gulden via Nederlandse banken alsook een zachte lening van 50 miljoen gulden over vijf jaar.⁴⁰ In een lunchbijeenkomst met Umarjadi en de zijnen legde de delegatie deze voorstellen nog diezelfde dag als "laatste voorstellen" op tafel. Tegelijkertijd sprak men bereidheid uit om aan een multilaterale schuldsanering deel te nemen. Deze voorstellen werden letterlijk op de valreep gedaan. Het was de laatste dag van Umarjadi's aanwezigheid in Nederland! De trage en weinig ruimhartige houding van het in zichzelf verdeelde kabinet deed de delegatie-Blom de das om. Waren de voorstellen eerder gelanceerd, dan had men er nog ruim en breed over kunnen praten. Nu werd dat onmogelijk, stelde Thurkow later terecht. Umarjadi gaf er overigens geen reactie meer op; hij zou Jakarta om nadere instructies vragen.⁴¹

Het slot van het overleg ging aan Nederlandse kant met enig intern rumoer gepaard.⁴² Voor de reactie van de Indonesiërs maakte dit niets uit. De Indonesiërs bleken teleurgesteld te zijn en maakten dat ook duidelijk. De zaak leek op slot te zitten. Terwijl de Indonesische autoriteiten zich negatief bleven opstellen, vuurde Den Haag keer op keer een batterij aan tegenargumenten af. Het waarschuwde bovendien dat een niet tot stand komen van een schuldenregeling negatief zou doorwerken op een multilaterale schuldenregeling.⁴³

Het overleg leek al met al in een impasse weg te glijden. Dit was gezien de continue controverse tussen bilateralisten en multilateralisten niet zonder gevaar. Immers Bot en Meijer wilden een schuldenregeling niet afwachten en dolgraag deelnemen aan het internationale overleg over de schulden en de hulp terwijl het perspectief van het voorzitterschap van een dergelijke internationale club lokte. En Den Uyl c.s. wenste sowieso een economische samenwerkingsovereenkomst op de rails te zetten. Het bracht ambassadeur Schiff prompt in het geweer. De Indonesiërs hadden meer verwacht, stelde hij. Hij onderstreepte nog eens dat een schuldenregeling in Indonesië politiek onverkoopbaar was en dat met andere woorden zo'n regeling in een ruimhartig economisch raamwerk diende te worden in gebed. Dat Nederland terwijl Indonesië failliet was, toch nog 900 miljoen gulden gerestitueerd wilde hebben, zou niet worden begrepen, waarschuwde hij. Nederland bezat nu nog veel *goodwill* in Indonesië. Indonesiërs verwachtten veel van Nederland vanwege de deskundigheid en kennis. Nederland dreigde echter nu de boot te missen.⁴⁴

Ook Indonesië leek er echter veel aan gelegen om tot een oplossing te komen. De redenen liggen voor de hand. Met een grootscheepse internationale conferentie over schulden en hulp voor de

boeg kon men zich het niet veroorloven op het punt van de schulden met Nederland in de knoei te raken. Op 5 augustus 1966 rapporteerde ambassade Jakarta dat Umarjadi met de sultan van Jogya en Soeharto had gesproken over de resultaten van zijn missie en dat deze zich positief opstelden. De Indonesiërs koersten nu uitsluitend en alleen nog op de hoogte van de lump sum. Op 23 augustus deelde de Indonesische ambassadeur in Den Haag, Sudjarwo, Luns mee dat de Indonesische regering bereid was 500 miljoen gulden te bieden. Verder kon Jakarta op straffe van ernstige politieke moeilijkheden niet gaan. Immers in contrast tot de schulden aan andere landen waren de schulden aan Nederland “iets heel speciaals en uitzonderlijk moeilijk liggend”. Luns signaleerde het teleurgesteld in het kabinet. Zes dagen later deed minister Seda onder herhaling van dit argument een nieuw aanbod, waarbij hij de lump sum tussen de 500 en 800 miljoen fixeerdde met aftrek van de schulden aan twee grote Nederlandse bedrijven. Het werd verontwaardigd verworpen.⁴⁵

Het slotoverleg van 5 tot 7 september 1966

Al “tawarrend” (afdingend) raakten beide partijen het er wel over eens dat het een goede zaak zou zijn om de zaak zo spoedig mogelijk af te ronden. De sultan van Yogyakarta zou daarvoor naar Nederland komen. Begin september was het zo ver. Tussen 5 en 7 september 1966 voerden Luns en de sultan overleg in Den Haag. De onderhandelingen verliepen moeizaam. De Indonesische parlementsleden binnen de Indonesische delegatie oefenden druk uit tot een harde opstelling, terwijl leden van het Nederlandse bedrijfsleven hun best deden het belang van compensatie te minimaliseren. Uiteindelijk bereikte men overeenstemming waarbij de lump sum op 600 miljoen gulden werd gesteld met een rente van een procent post 1973. Tegelijkertijd verwierf Indonesië voor het jaar 1966 ontwikkelingshulp in de vorm van een gift van 22 miljoen gulden en een krediet van 4 miljoen. Bovendien werd er een bankkrediet van 40 miljoen gulden beschikbaar gesteld. Op 7 september 1966 om vijf uur ’s middags werd het akkoord ondertekend.

Minister Luns die samen met zijn collega-ministers op een minimum van 750 miljoen was uitgekomen, vond het een teleurstellende ontwikkeling. De minister verweet vertegenwoordigers van het bedrijfsleven dat zij de Indonesische koppigheid hadden versterkt.⁴⁶ De discussie tussen multilateralisten en bilateralisten had echter al laten zien, dat een belangrijk deel van het kabinet inclusief Luns zelf de toekomstige samenwerking meer prioriteit toekenden dan een maximale lump sum. Er was bovendien een realistische noot: “Van een kale kikker kun je geen veren plukken.” De behandeling in beide parlementen verliep daarop voorspoedig, al waren er in de Tweede Kamer vragen over de hoogte en nog meer over de modaliteiten en al aanvaardde het Indonesische parlement de regeling alleen onder protest en het excuus dat men voor een voldongen feit werd gesteld omdat “de Oude orde” in feite reeds met de regeling akkoord was gegaan. Dat was uiteraard niet het geval. Het illustreerde weer dat de gevoeligheden in Indonesië bijzonder groot bleven.⁴⁷

4. Korte inhoud van de financiële overeenkomst van 1966

Het akkoord

De afspraken met Indonesië over een schadevergoedingsregeling werden vastgelegd in de "Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen nog bestaande financiële vraagstukken" d.d. 7 september 1966. De tekst die werd opgenomen in het Tractatenblad jrg 1966 nr. 199 (zie bijlage) had de volgende kernpunten:

Het doel van de overeenkomst was "dat door betaling door de Indonesische Regering van een bedrag van zeshonderd miljoen Nederlandse gulden aan de Nederlandse Regering alle bestaande financiële vraagstukken volledig en definitief zullen zijn geregeld."

Essentieel in de overeenkomst was dat beide partijen er zich van onthielden "hun onderscheiden vorderingen te specificeren en de vorderingen der andere Partij te toetsen of te erkennen." Door niet te specificeren welke schulden in het geding waren, werd de Indonesische regering in staat gesteld de in Indonesië bestaande politieke gevoeligheden te omzeilen.

Onder "alle bestaande financiële vraagstukken" die volledig en definitief werden geregeld werden verstaan "alle financiële vorderingen van elk der Overeenkomst sluitende Partijen en haar onderdanen op de andere Overeenkomstsluitende Partij en haar onderdanen, hetzij uit hoofde van bilaterale overeenkomsten, hetzij uit anderen hoofde, onder andere pensioenrechten, voor zover deze vorderingen vóór 15 augustus 1962 zijn ontstaan."⁴⁸

De hoogte van dit bedrag bedroeg 600 miljoen gulden (€ 272,27 miljoen). Vermeerderd met de op grond van de overeenkomst verschuldigde rente van 1% per jaar, kwam het totaal te verdelen bedrag neer op 689 miljoen gulden (€ 312,65 miljoen). Indonesië zou dit bedrag tussen 1973 en 2003 in jaarlijkse termijnen overmaken.

De verdeling van deze lump sum - en dat was het laatste belangrijke kenmerk - werd aan de Nederlandse staat overgelaten. Daartoe werd in Nederland een Verdelingswet opgesteld die in 1969 kracht van wet kreeg.

De lump sum

Beide delegaties kozen er al tijdens het overleg in Tampak Siring in 1964 en de Ponsen-Blomronde in november 1964 voor dat het door Indonesië te betalen bedrag de vorm van een zou krijgen. In een uitvoerig briefingsdossier dat op BZ begin 1965 werd opgesteld, constateerde men dat er zich op dit punt een internationale tendens had ontwikkeld. Na de Eerste Wereldoorlog werden bilaterale schadeclaims als die in Indonesië gewoonlijk via de totstandkoming van een *global settlement* geregeld. Daarbij betaalde de staat die de "deposederingsmaatregelen" had genomen een bedrag aan de staat waarvan de gelaedeerden onderdaan waren.⁴⁹ Een "lump sum", zo argumenteerde men na het gemengde commissie-overleg in november 1964, was voor beide partijen voordelig. Immers in dat geval hoefde men niet iedere individuele claim af te handelen, hoefde men geen omslachtige juridische acties te ondernemen om de geleden schade precies vast

te stellen, kon men van verdere vorderingen over en weer afzien en kon de Nederlandse wetgever de bestemming van de aflossingen intern bepalen. Er waren echter ook politieke voordelen. Indonesië hoefde zijn verplichtingen aan Nederland niet te specificeren en zich dan ook niet uit te spreken over het al dan niet verschuldigd zijn van schuldbetalingen krachtens de RTC-overeenkomst en vergoedingen voor de nationalisaties in 1958. Nederland kon van zijn kant in het midden laten of het al dan niet de eenzijdige opzegging van de RTC-overeenkomsten erkende.⁵⁰

De betalingen door Indonesië

Van het totaal te verdelen bedrag van 600 miljoen gulden (€ 312,65 miljoen) had Indonesië reeds in 1965 36 miljoen gulden voldaan. De overeenkomst stipuleerde dat het resterende bedrag ad 564 miljoen gulden (€ 255,93 miljoen) in 30 gelijke jaarlijkse termijnen zou worden voldaan. De eerste termijn zou op 31 december 1973 vervallen. Vanaf deze datum zou over de dan nog openstaande bedragen een rente van 1% per jaar worden betaald. Zoals reeds eerder vermeld, bedroeg het totaal te verdelen bedrag daardoor 689 miljoen gulden. Eind 2002 zou de laatste termijn eindigen.

Bij afzonderlijke briefwisseling werd nog overeengekomen dat het door Indonesië in 1965 reeds gestorte bedrag ter beschikking werd gesteld in twee gelijke termijnen, de eerste op 31 december 1966 en de tweede op 31 december 1967.

Het kwam er in de praktijk op neer dat Indonesië jaarlijks aan Nederland (in casu de Nederlandse Bank) een bedrag van 18,8 miljoen gulden betaalde (circa € 8.5 miljoen) vermeerderd met interest. Met ingang van 1 januari 1974 droegen, zoals gezegd, de nog openstaande bedragen een rente van 1% per jaar, te betalen vanaf 31 december 1974.⁵¹

De jaarlijkse bedragen stelden het ministerie van Buitenlandse Zaken in staat personen en instanties wier claimaanvragen waren gehonoreerd, op grond van de Verdelingswet rechtstreeks of indirect uit te betalen. De ups and downs in de betrekkingen tussen beide landen hadden op de betalingen geen enkele invloed. Dat was opmerkelijk omdat in het kielzog van de verbreking van de ontwikkelingsrelatie ook andere vormen van samenwerking averij opliepen. In 2003 konden de claims definitief worden afgewikkeld. Begin 2003 maakte Indonesië de dertigste en laatste betaling over en medio februari 2003 betaalde BZ (de afdeling Civielrecht van de directie Juridische Zaken, DJZ/CR) de claimanten voor de laatste keer uit.⁵²

5. De wijze van verdeling

De categorieën

In verband met de overeenkomst van 1966 werd in Nederland een Verdelingswet opgesteld die in mei 1969 kracht van wet kreeg. (Rijkswet van 15 maart 1969 houdende verdeling van het bedrag bedoeld in de Nederlands-Indonesische overeenkomst van 7 september 1966. in: Staatsblad 1969 nr. 183. Zie bijlage).

In aanmerking daarvoor kwamen Nederlandse natuurlijke- en rechtspersonen voor zover deze van Indonesië schade hadden ondervonden:

- a. als gevolg van de onderbeheerstellingen en door de Indonesische regering toegelaten acties in 1957, de nationalisaties van 1958 en de Agrarische wetgeving van 1960.
- b. als gevolg van obligaties die Indonesië volgens de RTC-akkoorden (artikel 4, tweede lid, van de Overgangsovereenkomst) had moeten betalen maar die het had stopgezet.
- c. als gevolg van verlies van goederen in het kielzog van de overdracht van Nieuw-Guinea.⁵³

De RTC-obligaties werden alsnog last minute toegevoegd op aandringen van de directie Oost Azië (DOA). Het draaide hier, zo argumenteerde men, om obligaties die door Nederlands-Indië waren gegarandeerd en die in Nederlandse Courant luidden of althans ook in Nederlandse Courant betaalbaar waren. Bij het plaatsen van deze obligaties kon daardoor de indruk gewekt zijn dat het stukken betrof die vrijwel gelijk waren aan Nederlandse obligaties.⁵⁴

Een ander onderwerp waarover bij het opstellen van de Verdelingswet lang en breed werd gediscussieerd was de kwestie van vergoeding voor geleden schade tijdens de oorlog met Japan en de *back pay* kwestie: de salarissen aan overheidspersoneel en militairen die door de Indische regering nimmer waren uitbetaald. De Nederlandse regering had zich altijd op het standpunt gesteld dat rechthebbenden zich hiervoor tot Indonesië moesten melden als opvolger van het Indische gouvernement. Omdat beide partijen in de overeenkomst van 1966 over en weer van financiële eisen op elkaar hadden afgezien, vond DOA het correct om in de toelichting op de Verdelingswet te melden dat de overeenkomst met Indonesië aan elk appel op Indonesië een einde maakte.⁵⁵ De vraag of de schadeloosstelling en de *back pay* kwestie toch geen onderdeel dienden te vormen van de lump sum was binnen de Nederlandse delegatie eerder wel degelijk aan de orde gekomen, maar afgewezen. Toen een van de Juridische Adviseurs op het ministerie toch een speciaal “kas-sian-potje” binnen de lump sum wilden opnemen, kante DOA zich daartegen.⁵⁶

Niet alleen in het geval van de RTC en de nationalisatie bestonden er losse eindjes maar ook bij het akkoord van New York. Daarom was er in dit akkoord gestipuleerd dat er hiervoor een gemeenschappelijke commissie zou worden ingesteld. Minister Luns en minister Subandrio maakten hiertoe in april 1964 een nadere afspraak.⁵⁷ Deze commissie kwam tot de conclusie dat er een compensatie moest worden geregeld. Dit uitgangspunt werd vervolgens meegenomen door de gemengde commissie inzake de hangende financiële vraagstukken.

Het indienen van claims en hun toekenning

De op 15 maart 1969 tot stand gekomen Verdelingswet eiste van rechthebbenden snelle actie. Diegenen die voor een compensatie in aanmerking wensten te komen, dienden zich voor 19 augustus 1969 te hebben aangemeld. Na dat tijdstip was het niet meer mogelijk om claims in te dienen.⁵⁸

Zij dienden dit te doen bij het in 1962 op het ministerie van Buitenlandse Zaken ingestelde bureau Schadeclaims Indonesië (SI), waarover dadelijk meer. Dit bureau werd belast met de uitvoering van de Verdelingswet en met de registratie van de ingediende claims. Omdat er tussen het inwerkingtreden van de Verdelingswet (19 mei 1969) en de uiterste datum van aanmelding (19 augustus 1969) slechts drie maanden zaten, was het van het grootste belang om rechthebbenden maximaal op de hoogte te stellen. BZ gaf daaraan, zodra de Verdelingswet in het Staatsblad werd geplaatst, dan ook ruime bekendheid zowel in de landelijke pers alsook via de diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland.⁵⁹

Een fundamenteel probleem bij verdeling was het feit dat Indonesië over een periode van meer dan dertig jaar uitbetaalde zodat er in de beginperiode slechts lage bedragen en naarmate de periode vorderde steeds hogere bedragen beschikbaar kwamen. Besloten werd daarom om de uitbetaling aan claimanten in drie fasen te laten geschieden. De eerste fase betrof particulieren met een vrij lage claim. De tweede fase handelde om rechtspersonen met een zwaardere vordering; de laatste fase ging om claims van grote ondernemingen. Het leidde er ook toe dat slechts een deel van de schadeuitkering die het bureau SI aan natuurlijke en rechtspersonen toekende direct kon worden uitbetaald en dat de claimanten op de uitkering van een ander deel (het uitgestelde bedrag) moesten wachten.

Er werden dan ook allerlei regelingen ontworpen teneinde “het gat” tussen toekenning en uiteindelijke uitkeringen te dichten zodat er onmiddellijk bedragen ter beschikking kwamen. In verband daarmee werd de mogelijkheid geschapen om de uitgestelde bedragen waarop natuurlijke personen recht hadden in schuldbewijzen uit te betalen via het Administratiekantoor Betalingen Indonesië. Claimanten konden deze schuldbewijzen desgewenst via hetzelfde administratiekantoor verkopen tegen ongeveer 60% van de nominale waarde. In verband met de lange termijn werden in de jaren zeventig ook de beursfondsen Claimindo en Belindo opgericht. Deze stelden ondernemingen in de gelegenheid hun claims bij hen in te dienen en hun aandelen in te wisselen in certificaten aan toonder. Het waren doorgaans grotere ondernemingen die van deze mogelijkheid gebruik maakten.

Een afzonderlijke categorie betrof de hierboven al vermelde obligaties. Houders hiervan konden eveneens claims indienen. Om praktische redenen werd er voor gekozen om hiervoor de Vereniging voor de Effectenhandel te Amsterdam in te schakelen. De meeste obligatieclaims werden dan ook door het secretariaat van deze organisatie afgewikkeld. Wij komen hier later op terug.

De claimanten vielen in twee hoofdgroepen uiteen. Een deel van de te verdelen bedragen viel toe aan natuurlijke en rechtspersonen, een ander deel aan de staat. De vorderingen van particulieren bedroegen anno 1965 2,7 miljard gulden. De vordering van de staat werd in tegenstelling tot die van de andere deelgerechtigde particulieren en ondernemingen in een slag in de Verdelingswet vastgesteld op 1.900 miljoen gulden (€ 862,18 miljoen). Deze vorderingen van de staat betroffen leningen uit de jaren dertig en veertig, leningen en kredieten uit de jaren vijftig en zestig en de pensioenen die Indonesië volgens de RTC verplicht was te betalen maar die Nederland uiteindelijk op zich had genomen toen Jakarta daartoe niet meer bereid bleek.⁶⁰

In de praktijk kwam het er op neer dat de uitbetalingen aan natuurlijke en rechtspersonen voorrang kreeg boven de betaling aan de staat. Per april 1979 bedroegen de beschikkingen ten behoeve van natuurlijke en rechtspersonen 466 miljoen gulden. Het totale bedrag dat Indonesië ter voldoening van de schadeclaims op tafel legde bedroeg, zoals gesteld, met de rente inbegrepen uiteindelijk 689 miljoen gulden (€ 312,65 miljoen). De feitelijke uitkering aan de staat bedroeg daardoor na betaling van de andere deelgerechtigden uiteindelijk 223 miljoen gulden (€ 101,19 miljoen). Dat kwam neer op circa 12% van de totale vordering. Toen de Stichting Nederlandse Ereschulden in 1978 een deel van het staatspart opeiste werd dat door BZ dan ook met koele verontwaardiging afgewezen.⁶¹

6. De uitvoering

De bij de uitvoering van de Verdelingswet betrokken partijen

Het bureau Schadeclaims Indonesië

De centrale instantie die belast was met de uitvoering van de Verdelingswet was het bureau Schadeclaims Indonesië (SI). Dit bureau werd op 24 januari 1962 op het ministerie van Buitenlandse Zaken opgericht. Het was een onderdeel van het toenmalige directoraat-generaal Indonesië dat onder leiding stond van de regeringscommissaris voor Indonesische Aangelegenheden, N.S. Blom. Toen het directoraat-generaal na 1966 werd opgeheven, kwam het uiteindelijk onder DOA te ressorteren. Aan het einde van de jaren tachtig viel het bureau onder de directie Algemene Zaken (DAZ) dat later werd gereorganiseerd tot de directie Personenverkeer, Migratie en Consulaire zaken (DPC). Vervolgens kwamen de werkzaamheden van het bureau uiteindelijk eind juli 1997 te ressorteren onder de afdeling Civielrecht van de directie Juridische Zaken (DJZ/CR). Alle reorganisaties lieten echter onverlet dat de eenheid met haar gespecialiseerde taakstelling vrij autonoom bleef opereren en dat er in personeels-technisch opzicht een grote mate van continuïteit bleef bestaan.

Het bureau SI dat in de jaren zestig onder leiding stond van Mr. G. Rodenburg en in de jaren zeventig en tachtig onder Mr. K.A. Kriekhaus, had in eerste instantie tot taak gegevens te verzamelen en te registreren over de omvang van de schade die Nederlandse belangen sinds december 1957 in Indonesië als gevolg van confiscatie hadden geleden. In die capaciteit stelde het bureau in nauwe samenwerking met de Ondernemingsraad voor Indonesië ook richtlijnen op over de wijze waarop de werkelijke schade diende te worden berekend. Deze richtlijnen werden later in de Verdelingswet opgenomen.

Toen begin 1963 de betrekkingen tussen Nederland en Indonesië werden hersteld, vond men de tijd gekomen bekend te maken dat er de mogelijkheid bestond om schadeclaims ten aanzien van Indonesië in te dienen. BZ deed dat op 25 januari en 8 februari 1963 via officiële publicaties in de landelijke pers. Het verzocht ook de Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland alsook de gouverneurs van Suriname en de Nederlandse Antillen er bekendheid aan te geven. De meeste belanghebbenden lieten over hun claims geen gras groeien. Toen in 1969 de Verdelingswet tot stand kwam en BZ met zijn tweede bekendmaking kwam, hadden de meeste particulieren al bij het bureau SI hun vorderingen laten registreren. Het grootste deel had betrekking op verlies van onroerend goed en van bedrijven.

Het bureau was met zijn specialistische kennis direct betrokken bij de onderhandelingen die sinds april 1964 met Indonesië werden gevoerd, en uiteraard eveneens bij het opstellen van de Verdelingswet. Toen deze wet in 1969 tot stand kwam, kreeg het bureau er een nieuwe taak bij. Het werd belast met de uitvoering van die wet; met andere woorden met de verdeling van het door Indonesië ter beschikking gestelde bedrag. Het bureau kreeg de taak de claims die belanghebbenden aanboden, voorlopig te registreren, te controleren en via een definitieve registratie te waarderen aan de hand van de uniforme richtlijnen die op basis van de Verdelingswet waren opgesteld. Het bureau vervulde al met al een administratief-rechterlijke functie en werkte als een onafhankelijk en zelfstandig beslissend orgaan.

Toen in 1969 de Verdelingswet in werking trad, lanceerde BZ zoals hierboven reeds werd vermeld, een nieuwe publiciteitsgolf. De houders van obligatieleningen waren tot dan toe nog niet van de partij geweest. Maar toen duidelijk werd dat de Verdelingswet ook betrekking had op de in de RTC-overeenkomst vastgelegde obligaties, volgde er een stroom van aanvragen.⁶²

Wat was nu het eindresultaat? Het bureau Schadeclaims stelde in 1974 een overzicht op over de stand van de werkzaamheden. Daaruit blijkt dat per 15 februari 1974 4775 natuurlijke personen en 827 rechtspersonen claims hadden ingediend terwijl 57 obligatiehouders nog eens individuele vorderingen hadden laten registreren.⁶³ Dat laatste was niet representatief. Het leeuwendeel van de obligatiehouders, in totaal 5379 personen, diende geen individuele claims in, maar leverde zijn vorderingen in bij de Vereniging voor de Effectenhandel. Daarover direct meer. Het grootste gedeelte van de rechtspersonen bestond uit cultuurondernemingen, middenstandsfirmas en industriële ondernemingen.⁶⁴

Tegen de beslissingen van het bureau Schadeclaims kon overigens beroep worden aangetekend. In de Verdelingswet kwam hierover geen passage voor, maar dit vormde in de praktijk geen probleem. Op grond van de Verdelingswet behoorde het bureau SI immers tot het gezagsgebied van de minister van Buitenlandse Zaken. En dit impliceerde dat de toenmalige Wet Beroep Administratieve Beschikkingen (Stb. 1963/268) op de beslissingen van het bureau toepasselijk was. De Memorie van Toelichting bij de Verdelingswet maakte hiervan dan ook uitdrukkelijk melding. Belanghebbenden die het niet met een beschikking van het bureau eens waren, konden al met al in beroep gaan bij de Raad van State en wel bij de Afdeling Geschillen.⁶⁵ Wanneer het bureau een claimant het besluit over de afdoening meedeelde, meldde het aan het slot dan ook standaard dat indien hij het niet met het vastgestelde claimbedrag eens was, hij daartegen volgens de bepalingen van de “Wet Beroep Administratieve Beschikkingen” binnen dertig dagen in beroep kon gaan bij de Raad van State.

Het Administratiekantoor Betalingen Indonesië

Claimanten konden, zoals al gesteld, hun uitgestelde uitkeringen inwisselen tegen schuldbewijzen. De afgifte van deze aan toonder gestelde schuldbewijzen en de aflossing hiervan werden de taak van de NV Administratiekantoor Betalingen Indonesië (ABI), gevestigd te Amsterdam. De directie van dit administratiekantoor werd gevormd door de Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij NV te Amsterdam (NCM).⁶⁶

De schuldbewijzen die de ABI afgaf, waren renteloos. Zij konden met ingang van 31 maart 1974 tot en met 1978 telkens voor een vijfde deel (dus in vijf gelijke termijnen) worden verzilverd. De meeste schuldbewijzen werden in de jaren 1969 en 1970 afgegeven. Het ging om een totaal bedrag van circa 78,5 miljoen gulden (circa € 35,6 miljoen). De aflossing van de schuldbewijzen op de vervaldatum werd gewaarborgd door de NCM. Deze maatschappij was voor haar garantieverplichtingen op dit punt bij de Nederlandse staat verzekerd.⁶⁷

Het converteren van toekomstige claimuitkeringen in schuldbewijzen leverde claimanten aanzienlijke voordelen op. De belanghebbenden kregen daardoor waardepapieren in handen, die zij

aan financiële instellingen konden verkopen tegen een door de Nederlandsche Bank gecontroleerde koers. De ABI had met het oog hierop een regeling getroffen met de Nederlandse Bankiersvereniging. De verkoop van schuldbewijzen bood de claimanten het voordeel dat zij niet langer hoefden te wachten totdat er op de vervaldatum werd uitbetaald. Zij ontvingen in plaats daarvan meteen de contante waarde. Hoe hoog deze contante waarde was, was afhankelijk van het antwoord op twee vragen. Allereerst van de vraag hoe de rentestand was op het ogenblik dat het schuldbewijs aan de ABI werd aangeboden. En op de tweede plaats hoeveel tijd er nog zou verlopen voordat Indonesië zou gaan betalen. Het kwam er op neer dat op het moment dat het schuldbewijs werd verkocht, de waarde ervan ongeveer 60% bedroeg van de nominale waarde.⁶⁸

Toen per 31 maart 1978 de laatste van de vijf aflossingstermijnen betaalbaar was gesteld, kon de taak van ABI praktisch als beëindigd worden beschouwd. De taken bestonden daarna alleen nog uit administratieve werkzaamheden in verband met schuldbewijzen die nog niet ter aflossing waren aangeboden, en met de opsporing van rechthebbenden die hun schuldbewijzen nog niet ter verzilvering hadden aangeboden.⁶⁹

De Vereniging voor de Effectenhandel te Amsterdam

Toen het ontwerp voor de Verdelingswet werd ingediend en de pers hierover berichtte, werd de Vereniging voor de Effectenhandel te Amsterdam door haar leden (banken en effectencommissie-naires) bestormd met verzoeken om nadere informatie. De Vereniging haastte zich om hierover contact op te nemen met het ministerie van Buitenlandse Zaken. In de besprekingen die hierop volgden, bood de vereniging aan om bij de registratie van deze obligatie-claims te bemiddelen. Dit aanbod werd door BZ graag aanvaard. Zoals gezegd, vormde de incorporatie binnen de Verdelingswet van de obligatieleningen een totaal nieuwe ontwikkeling. De taak om de Verdelingswet uit te voeren lag weliswaar op het bord van het bureau Schadeclaims Indonesië. Maar noch de personeelsformatie, noch de archiefaccommodatie van dit bureau was berekend op het in korte tijd berekenen, registreren en opbergen van duizenden extra claims. Sommige leningen kenden coupures van 1.000, 500, en 100 gulden! Dit was een uiterst arbeidsintensieve taak. De Vereniging voor de Effectenhandel beschikte in tegenstelling tot SI wel over de noodzakelijke routine, het personeel en de mechanische apparatuur. Besloten werd daarom om deze taak aan de Vereniging uit te besteden. Ook omdat het toonderobligaties betrof met een daarop uitgedrukte nominale waarde had het de voorkeur deze claims geheel afzonderlijk te behandelen. Een passage in deze zin werd in de Verdelingswet opgenomen.⁷⁰

De Vereniging liet op 20 mei 1969 een circulaire verschijnen waaruit blijkt voor welke van dit soort leningen een claim kon worden ingediend (zie bijlage). De houders van obligatieleningen die aan de in de Verdelingswet gestelde eisen voldeden, moesten hun vorderingen via hun bank indienen bij het secretariaat van de Vereniging voor de Effectenhandel te Amsterdam. Evenals het geval was bij de claims die hierboven aan de orde kwamen, diende dit uiterlijk op 18 augustus 1969 te geschieden.⁷¹

Het Administratiekantoor Claimindo NV

Zoals gezegd, vormde de lange termijn (meer dan dertig jaar) waarover Indonesië zijn schulden afbetaalde, een fundamenteel probleem. Vele oud-Indische vennootschappen rekten in feite alleen nog hun leven om hun vorderingen te kunnen verzilveren. Verder hadden zij geen reden van bestaan meer. Dienden zij nu als gevolg van de langlopende schuldenregeling met Indonesië tot 2003 in stand te blijven? Verschillende leden van de Tweede Kamer vroegen er bij de behandeling van de Verdelingswet in 1968 aandacht voor. De minister van Financiën onderkende het probleem. Hij repliceerde: “De vraag is evenwel of voor dit bezwaar niet door het betrokken bedrijfsleven zelf een oplossing kan worden gevonden. Hierbij kan worden gedacht aan de overdracht ter incasso van de vorderingen aan een instelling, die naarmate uitkeringen worden ontvangen, deze zal doorgeven aan degenen, die na liquidatie van de vennootschappen daarop rechthebbenden zullen zijn.”⁷²

Enige bankiers en ondernemers namen de gedachte over. Pierson, Heldring & Pierson, NV Rubber Cultuurmaatschappij “Amsterdam” en Oyens & Van Eeghen NV te Amsterdam besloten een administratiekantoor op te richten teneinde de problematiek te ondervangen. De uitwerking werd vooraf afgestemd met het bureau SI. Op 24 februari 1970 richtten de initiatiefnemers het Administratiekantoor Claimindo NV, op, gevestigd te Amsterdam. Dit administratiekantoor bood vennootschappen de mogelijkheid hun vorderingen in te wisselen in Claimindo-certificaten aan toonder. Vele oud-Indische maatschappijen gingen door tussenkomst van Claimindo tot liquidatie over. Claimindo was er van meet af aan op uit om ook aan de beurs genoteerd te worden. Deze notering werd in 1973 verkregen.⁷³

De Stichting Administratiekantoor Belindo

Van de mogelijkheid schadeclaims aan te melden bij Claimindo werd door vele vennootschappen gretig gebruik gemaakt. Daarbij boden zij hun aandeelhouders gelijktijdig de gelegenheid hun aandelen om te wisselen in certificaten Claimindo. Desondanks besloot een groot aantal vennootschappen van deze stap af te zien. Zij hadden daarvoor diverse redenen. Claimindo vroeg bij de omwisseling een eenmalige vergoeding. Er waren nogal wat vennootschappen die deze niet konden opbrengen. Soms was het bedrag ook zo hoog dat dit niet in verhouding stond tot de claim. Een ander bezwaar was dat alleen gehele claims aan Claimindo konden worden overgedragen; belanghebbenden die slechts recht hadden op een deel van de claim, kwamen daardoor niet in aanmerking.

Het bestuur van één van de door de nationalisatie getroffen vennootschappen, de Cultuur Maatschappij Kwalu NV te Amsterdam, trachtte daarom een oplossing te vinden. Zij verklaarde zich bereid om de procedures voor het ontvangen en uitbetaald krijgen van de schadeuitkeringen op zich te nemen en vroeg in ruil daarvoor een deel van de “korte” en/of de “lange” schadeclaim. Hierop komen wij zo dadelijk terug. Omdat belanghebbenden niet reeds direct bij hun aanmelding bij Belindo een bedrag moesten neerleggen en Belindo met een part in de toekomst genoegen nam, werd een deel van het risico op de NV Kwalu afgewenteld. Dat maakte het aantrekkelijk om met NV Kwalu in zee te gaan. Een ander voordeel was dat de NV Kwalu in principe de integrale uitkering garandeerde van de schadeclaimbedragen.

Verder kregen aandeelhouders die niet over voldoende aandelen beschikten om ze in een certificaat Belindo in te wisselen, de mogelijkheid aandelen bij te kopen of juist hun aandelen aan te bieden tegen betaling in contanten. Op deze wijze wilde men voor iedere oud-Indische vennootschap de mogelijkheid openen om tot liquidatie over te gaan zonder dat haar aandeelhouders verplicht waren hun belang bij de schadeuitkering op te geven. Kwalu richtte in verband met dit alles op 6 oktober 1976 de Stichting Administratiekantoor Belindo op, die zich bezig hield met het in ontvangst nemen van de schade-uitkeringen Indonesië en het betaalbaar stellen daarvan aan de houders van certificaten Belindo.⁷⁴

Toen bleek dat een aantal claimhouders niet van de mogelijkheid tot omwisseling van de schadeclaim in certificaten op de hoogte was, besloten de administratiekantoren Claimindo en Belindo in 1995 in een gecombineerde actie de vennootschapsbesturen een laatste gelegenheid te bieden om de schadeclaims bij hen aan te melden.⁷⁵

Hoe verliepen nu de betalingen aan beide administratiekantoren? Eén keer per jaar werd door het bureau SI een totaalbedrag aan de beide administratiekantoren overgemaakt. Voor Claimindo bedroeg dit uiteindelijk 5.180.089,87 gulden (€ 2.350.622,30) per jaar; voor Belindo was dit 6.148.500,84 gulden (€ 2.790.068,04) per jaar. De rechtspersonen-claimanten of hun rechtsopvolgers die hun schadeclaims niet hadden omgezet in certificaten van respectievelijk Claimindo en Belindo, werden eveneens jaarlijks door het bureau SI uitbetaald.

De certificaten van Claimindo en Belindo kregen overigens een “gewone” beursnotering. Zij stonden niet, zoals sommige Indonesische media in 2003 meldden, in de AEX vermeld. Nadat Indonesië in 2003 de laatste termijn had uitbetaald en deze verdeeld was, verdwenen op 17 maart 2003 de certificaten van Claimindo en Belindo van de Amsterdamse effectenbeurs. “Het Boek Indonesië (werd) op (de) beurs gesloten.”⁷⁶

De gang van zaken in de praktijk

Zoals hierboven al werd weergegeven, had Indonesië in 1965 reeds een bedrag van 36 miljoen gulden (€ 16,34 miljoen) op een geblokkeerde rekening geplaatst. In eerste instantie wilde men bij het opstellen van de Verdelingswet dit bedrag besteden voor een uitkering aan belanghebbenden die het zwaarst getroffen waren. Uiteindelijk besloot men om dit bedrag, vermeerderd met de daarop gekweekte rente, zoveel mogelijk te bestemmen om de vorderingen van natuurlijke personen tot 250.000 gulden (€ 113.445) af te wikkelen.⁷⁷ Ook een gedeelte van de claims van de obligatiehouders en de rechtspersonen werd hieruit betaald. Een en ander werd vastgelegd in de Verdelingswet.

De eerste fase; particulieren

Omdat Indonesië over een periode van meer dan dertig jaar uitbetaalde, kwamen er zoals hierboven reeds werd aangegeven in de beginperiode slechts lage bedragen en naarmate de periode vorderde steeds hogere bedragen beschikbaar. Besloten werd daarom om de uitbetaling aan claimanten in drie fasen te laten geschieden.

- a. In de eerste fase werden alleen de claims van particulieren betaald die in omvang beperkt waren. Deze herstelbetalingen werden in de periode 1969/1978 geheel afgewerkt.
- b. In de tweede fase richtte men zich op rechtspersonen die claims hadden ingediend tot een bedrag van 250.000 gulden (€ 113.445). Deze betalingsperiode duurde van 1971 tot en met 1978. Dit waren de “korte” claims.
- c. In de derde fase kwamen uitbetalingen aan bod, die betrekking had op grotere ondernemingen. Deze periode had 25 termijnen. Zij startte in 1979 (het betrof het jaar 1978) en liep begin 2003 af. Dit waren de “lange” claims. De beursfondsen Claimindo en Belindo, werden vooral met het oog op dit soort ondernemingen en deze derde fase opgericht.

Het bureau SI was, zoals hierboven al ter sprake kwam, reeds in 1963 begonnen met claims in te zamelen. De meeste claims waren dan ook reeds voor de totstandkoming van de Verdelingswet ingediend en via officiële registratie erkend. De eerste vraag die aan de orde kwam, was uiteraard hoeveel schadevergoeding een claimant ontving. De werkelijk geleden schade berekende het bureau SI aan de hand van inmiddels ontwikkelde richtlijnen die later ook in de Verdelingswet werden vastgelegd. Het bureau verzocht claimanten daartoe de nodige bewijsstukken te overhandigen. Vaak mondde dit ook uit in een persoonlijk toelichtend gesprek. Aldus kwam het toegekende claimbedrag tot stand. Nadat aldus de grootte van de erkende vorderingen was vastgesteld, bracht het bureau SI dit ter kennis van de deelgerechtigden. Deze dienden met de berekeningen van het bureau SI akkoord te gaan. Deze akkoordbevindingen werden steeds schriftelijk vastgelegd.⁷⁸

Toen de Verdelingswet in werking trad, werden de claimanten individueel en via de media op de hoogte gesteld dat zij een definitieve aanvraag dienden in te dienen. Na ontvangst kon het bureau SI het definitieve claimbedrag vaststellen. Uitgangspunt vormde het reeds eerder toegekende bedrag dat nu in de regel, op grond van de bepalingen van de Verdelingswet, met een percentage van 35% werd verhoogd wegens moratoire interest (5% per jaar over de periode van begin 1958 tot en met eind 1964). Het bureau schadeclaims kon nu met de definitieve beschikkingen starten. Allereerst kwam de eerste fase aan bod. In aanmerking kwamen personen: zowel reeds geregistreerden als nieuwe claimanten, die voor 19 augustus 1969 schadeclaims hadden ingediend. Wanneer hun claims gehonoreerd en officieel geregistreerd waren bij het bureau SI, kregen claimanten 15% in contanten uitbetaald van het definitieve claimbedrag tot een maximum van 250.000 gulden (€ 113.445). De lange termijn waarover Indonesië uitbetaalde, vormde zoals gezegd een essentieel probleem. Claimanten ontvingen daarom daarnaast een uitgestelde uitkering. Deze bedroegen 35% over een claimbedrag van maximaal 250.000 gulden (€ 113.445) en - indien van toepassing - van 25% over het bedrag indien de claim 250.000 gulden (€ 113.445) te boven ging. Deze uitgestelde uitkeringen konden worden ingewisseld tegen de hierboven reeds vermelde schuldbewijzen via het Administratiekantoor Betalingen Indonesië.⁷⁹

Wanneer hun claim in behandeling was genomen, konden claimanten die de leeftijd van 60 jaar hadden bereikt en in moeilijke financiële omstandigheden verkeerden, een verzoek indienen om een voorschot van 5% van het voor hem/haar geregistreerde claimbedrag (exclusief interest) tot een maximum van 12.500 gulden (circa € 5.672). De claims van claimanten waarop een dergelijk

voorschot was gegeven, kregen bij de verdere afhandeling voorrang. Pas daarna kwamen de claims aan de beurt van hen die geen voorschot hadden ontvangen.⁸⁰

De Verdelingswet stipuleerde overigens dat de respectieve gerechtigden bij de laatste uitkering aan de minister van Buitenlandse Zaken finale kwijting verleenden. Deze kwijtingsverklaring werd door de Vereniging voor de Effectenhandel namens de obligatiehouders ondertekend.⁸¹

Hoe zag een definitieve beschikking er nu in de praktijk uit? In maart 1963 diende mevrouw Lussanet de Roche (het voorbeeld is reëel; de naam fictief) een claim in die het bureau SI voor 321.600 gulden voorlopig registreerde. Mevr. Lussanet was eigenares geweest van een bekende *tea room annex hotel* in Bandoeng en bezat er een tiental huizen. Onderneming en bezit waren in 1958 genationaliseerd. Zij vroeg en verkreeg in 1967 een voorschot. Na de Verdelingswet vulde zij een definitief registratieformulier in waarop SI in oktober 1969 een beschikking gaf. Bericht werd "dat het op Uw naam voorlopig geregistreerd claimbedrag op grond van de bepalingen van de "Verdelingswet" (Stb. 183/1969) thans definitief werd geregistreerd als volgt":

Claimbedrag	f. 321.600,-
Interest 35 %	f. <u>112.560,-</u>
Definitief claimbedrag	f. 434.160,-

Ter finale afdoening van de claim zal worden uitgekeerd:

A contant	
15 % van f. 250.000,- of	f. 37.500,-
plus afronding op f. 50,-	
van het hieronder genoemde bedrag t.w.	f. <u>40,-</u> +
	f. 37.540,-
waarop in mindering het reeds	
genoten voorschot	f. <u>25.000,-</u> -
derhalve nog te ontvangen	f. 12.540,-
alsmede een uitgesteld bedrag van	
35 % van f. 250.000,- of	f. 67.500,-
25 % van f. 184.160,- of	f. <u>46.040,-</u> +
	f. 133.540,-
minus afronding in contanten (zie hierboven)	f. <u>40,-</u> -
totaal	f. 133.500,-

Omdat een gedeelte van de claim van mevr. Lussanet uit een uitgesteld bedrag bestond, had zij zoals haar ook werd bericht, net als iedere claimant in die situatie de keuze uit vier mogelijkheden:

1. Zij kon de beschikking aanhouden en wachten totdat zij bericht kreeg dat de Republiek Indonesië de verschuldigde termijn(en) betaalde. Vervolgens kon zij dan het haar toekomende bedrag van de uitbetalende instantie ontvangen.
2. Zij kon het “uitgestelde aandeel” afstaan en in ruil daarvoor bij het Administratiekantoor Betalingen Indonesië (ABI) een of meer renteloze schuldbewijzen verkrijgen die op de hierboven beschreven manier konden worden afgelost.
3. Zij kon haar aldus verkregen schuldbewijzen aanhouden en ze tot 1 januari 1972 via ABI laten verkopen aan financiële instellingen in Nederland.
4. Zij kon ook indien gewenst, het schuldbewijs meteen door bemiddeling van ABI verkopen.⁸²

De tweede en derde fase; de betaling aan rechtspersonen

De uitbetaling aan de rechtspersonen geschiedde, zoals de Verdelingswet aangaf, in twee delen. De eerste uitkering vond plaats nadat de claim was vastgesteld. Zij bedroeg 15% over maximaal 100.000 gulden (€ 45.378) van het vastgestelde claimbedrag. Hierop volgde een tweede uitkering waarop de eerste uitkering in mindering werd gebracht. Zij bedroeg 25% over ten hoogste 250.000 gulden (€ 113.445) van het definitieve claimbedrag. Deze tweede uitkering werd tussen 1974 en 1978 in vijf gelijke jaarlijkse termijnen voldaan. Toen SI in 1978 de laatste termijn uitbetaalde, bedroeg blijkens een overzicht uit dat jaar het aantal toen nog geregistreerde erkende claims van rechtspersonen 632. Daarvan waren er 165 met een claimbedrag boven 250.000 gulden (€ 113.445) afgedaan zodat nog 487 claims met een claimbedrag tot 250.000 gulden recht hadden op een derde uitkering. Deze derde uitkering vond plaats in de hierboven al vermelde derde fase (de periode 1979 tot en met 2003). Zij werd voldaan in 25 gelijke jaarlijkse termijnen en bedroeg 15% van het deel van het claimbedrag boven 250.000 gulden (€ 113.445).⁸³

Obligaties/Aandelen

Een afzonderlijke categorie vormden obligatieleningen die ten laste van publiekrechtelijke gemeenschappen waren afgesloten. Zoals hierboven al uiteen werd gezet, hadden Buitenlandse Zaken en de Vereniging voor de Effectenhandel afgesproken dat deze claims door de Vereniging zouden worden afgehandeld. Evenals het geval was bij de claims die hierboven aan de orde kwamen, diende het indienen van deze obligatieclaims uiterlijk op 18 augustus 1969 te geschieden. Het grootste gedeelte van de claims kon aldus worden afgehandeld.

Op grond van de bepalingen van de Verdelingswet ontvingen obligatiehouders een eerste betaling van 15% van de nominale waarde van de obligatie. Deze uitkering was afkomstig uit het bedrag ad 36 miljoen gulden (€ 16,34 miljoen), dat Indonesië reeds in 1965 had gestort. Vervolgens vond er in 1974 een tweede betaling plaats van 10% van de nominale waarde. Dit bedrag was afkomstig uit de betaling door Indonesië die eind 1973 plaatsvond. Er hoefde dus niet, zoals bij de overige claims het geval was, een claimwaarde berekend te worden. Er was daardoor ook geen grond aanwezig om over de waarde beroep aan te tekenen.

Hoe verliep de procedure precies? Zodra de claimanten bij de Vereniging voor de Effectenhandel de stukken hadden ingeleverd die de Verdelingswet voorschreef, deelde deze vereniging vervolgens onder overlegging van zogenaamde nummerlijsten aan het bureau SI mee hoeveel obligaties waren binnengekomen. De volgende stap was dat het bureau SI contact opnam met de afdeling Comptabiliteit en Financiële Zaken (ACO) van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het verzocht daarbij om 15% van dat bedrag over te maken aan de banken die de stukken van hun cliënten doorgeleid hadden. Tegelijkertijd retourneerde men de door de vereniging afgestempelde obligaties; dit met het oog op de tweede betaling in 1974 van 10%. Er vond dus geen nominatieve, individuele claimregistratie plaats, maar er was alleen sprake van een uitbetaling op van eigenaar wisselende toonderobligaties. Bij de tweede uitbetaling in 1974 werden de obligaties definitief ingeleverd.⁸⁴ Van betaling van moratoire interest was aanvankelijk geen sprake. Maar nadat een obligatiehouder op dit punt bij de Raad van State een beroep had ingediend, werd vanaf 1973 een moratoire interest ad 35% (na) betaald. Dit gold zowel voor obligaties die men collectief via de Vereniging van de Effectenhandel had ingediend als voor obligatieclaims die obligatiehouders individueel hadden aangemeld bij het bureau SI.⁸⁵ Wanneer een vennootschap een claim had ingediend, konden individuele aandeelhouders overigens zelf geen verzoek meer lanceren. Als gevolg van de claimuitkeringen aan de directies werd immers het vennootschapsvermogen vergroot, waardoor, zij het indirect, de waarde van de aandelen van die vennootschap stegen.⁸⁶

Slot

Nadat claimanten hun portie hadden gekregen, werd jaarlijks het restant van het door Indonesië overgemaakte, met interest vermeerderde bedrag ad 18,8 miljoen gulden (circa € 8,5 miljoen), dat aan de staat toekwam, naar het ministerie van Financiën overgemaakt. Dit openstaande bedrag nam evenwel met iedere betaling af en daarmee ook de door Indonesië over de nog openstaande bedragen verschuldigde rente van 1% per jaar. Daardoor werd het naar het ministerie van Financiën overgemaakte bedrag ieder jaar lager. Bij de laatste betaling in 2003 bedroeg het aan de staat toekomende bedrag circa 6,1 miljoen gulden (circa € 2,77 miljoen).

Doordat de uitvoering van de Verdelingswet over een lange periode was gespreid, deden zich af en toe overlijdensgevallen van claimanten voor. Het bureau SI en DJZ/CR trachtten zo veel mogelijk te achterhalen wie de erfgena(a)m(en) was/waren. Indien van toepassing werd de claim gesplitst in evenzovele delen als er erfgenamen waren. In bepaalde gevallen bleek het echter niet mogelijk de rechthebbende(n) te achterhalen. De termijnbedragen van dergelijke claims werden in de Consignatiekas bij het ministerie van Financiën gestort.

7. Epiloog

In 2003 stortte Indonesië het laatste bedrag. In hetzelfde jaar werden de laatste claimanten uitbetaald. In maart 2003 verdwenen Claimindo en Belindo van de Amsterdamse beurs. Het betekende het einde van een project dat meer dan dertig jaar had gelopen. Geruisloos, bijzonder efficiënt en zonder haperingen. Zelfs toen de storm van de verbroken ontwikkelingssamenwerkingsrelatie vanaf 1992 de Nederlands-Indonesische betrekkingen averij toebracht, liepen de schadeclaimbetalingen door. Alleen bij de totstandkoming en na de beëindiging waren er emoties en ophef. Beide landen konden echter anno 2003, objectief gesproken, terugzien op een bijzonder soepel uitgevoerde regeling waarbij ook het mechanisme waarmee in Nederland de verdeling gestalte kreeg, bewondering verdient. De Verdelingswet en de wijze van uitvoering vormden een uitstekend werkend mechanisme dat werd gekenmerkt door een hoge mate van geraffineerde precisie en detaillering naar de doelgroepen toe. Het knappe was ook dat het geen strak systeem was maar al doende aan de omstandigheden en ontwikkelingen werd aangepast.

De betekenis van “1966”

Na deze lof op de wijze waarop de financiële overeenkomst van 1966 in de praktijk werd uitgevoerd, passen twee slotobservaties. De eerste ligt voor de hand. Wat was nu precies de betekenis van de overeenkomst van 1966 in het totaal van de betrekkingen?

De regeringsnota uit 1963 over het Indonesië-beleid drong weliswaar op nieuwe geïntensiveerde relaties en samenwerking aan en zag daarbij een belangrijke rol voor Nederland weggelegd. De slechte economische situatie in Indonesië bood daarvoor echter op korte termijn weinig kansen. Om daarvoor de uitstaande schulden opzij te schuiven, dat had men er in 1964 en in 1965 niet voor over. Indonesië schreeuwde daarentegen om krediet. Het zag in een regeling van de schulden een belangrijke hefboom tot verdere economische samenwerking, hulp en kredieten in een periode van groot internationaal isolement en groeiende economische chaos. De Indonesische regering erkende dat Nederland recht had op een vergoeding voor de nationalisaties, al wilde het dat in het openbaar liever niet zeggen. Het in de regeling opgesloten *quid pro quo* was dan ook voor beide landen een zaak van welbegrepen eigenbelang. Een schuldenregeling was in Indonesische ogen economische voordelen los te krijgen. Nederland zag er van zijn kant een hefboom in om de financiële problemen geregeld te krijgen.

Na de politieke omwenteling die eind 1965 en 1966 in Indonesië plaatsvond, groeide echter in Nederland de overtuiging dat men een gouden kans had om conform de nota van 1963 weer een rol in Indonesië te spelen en ook internationaal aan de weg te timmeren. Het vond dat het die kans niet moest laten lopen. Bij de vraag of er nu eerst een schuldenregeling moest komen of dat Nederland bij de hulpverlening voluit moest gaan, liepen multilateralisten en bilateralisten elkaar voor de voeten. De missie-Umarjadi deed de slinger echter weer naar een bilaterale oplossing doorzwaaien.

Dat er een schuldenregeling kwam, was daarom met name ook omdat Indonesië dat uitdrukkelijk wenste. De financiële overeenkomst van 1966 paste namelijk in het Indonesische streven om na de politieke omwenteling in 1965 en 1966 de schulden met westerse donorlanden te saneren;

aanvankelijk op bilaterale, vervolgens op multilaterale wijze. Zij was ook van invloed op de westerse bereidheid tot multilaterale schuldensanering en ontwikkelingssamenwerking waarin Nederland een vooraanstaande rol zou gaan spelen. In oktober 1966 kwamen de crediteurenlanden in Tokio bijeen. Het in 1966 door Nederland en Indonesië vastgelegde stramien van een lump sum die gedurende dertig jaar moest worden terugbetaald onder gunstige gefixeerde rentebetalingen, werd ook de leidraad van de schuldenovereenkomst van Parijs die in 1970 als vervolg op de crediteurenconferentie van Tokio in 1966 werd gesloten. Ook het *quid pro quo*: eerst een schuldenregeling, dan pas hulp droeg het stempel van de Nederlands-Indonesische overeenkomst van 1966! Tegenover een stroming die een tijdelijke schuldenmoratorium wilde en onmiddellijke hulpverlening stond een meerderheid die beide aspecten wenste te faseren. In verband hiermee besloot men de conferentie over de schulden en over de hulpverlening van elkaar los te koppelen. Aansluitend sloten Japan, Frankrijk, West-Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en anderen volgens dit stramien bilaterale schuldenregelingen met Indonesië af.⁸⁷

De conclusie kan dan ook zijn dat de financiële overeenkomst van 1966 na het akkoord van New York van 1962 een scharnierpunt vormde in de Nederlands-Indonesische betrekkingen. Het financieel akkoord van 1966 was in de relaties een doorbraak. Het maakte de weg vrij tot geïntensifieerde Nederlandse hulpverlening alsook tot samenwerkingsakkoorden op economisch en cultureel-wetenschappelijk terrein. Het maakte ook de weg vrij tot de belangrijke rol die Nederland tussen 1969 en 1992 zou spelen als voorzitter van de Inter Governmental Group on Indonesia (IGGI). Tegelijkertijd was de overeenkomst van groot belang bij de internationale schuldenregeling die tot stand kwam en die op zijn beurt weer de voorwaarde vormde voor een breed internationaal hulppakket. Het akkoord van 1966 met zijn *quid pro quo* was zowel de motor voor deze ontwikkeling als het model.

Het akkoord van 1966 verwekte in Indonesië, toen dit werd “herontdekt”, een groot remous. Was het zoals toen in de Indonesische pers werd gesteld, uitzonderlijk dat Indonesië compensatie betaalde? Was het misplaatste *Wiedergutmachung*? Het antwoord is met bovenstaande relaas in gedachten, duidelijk ontkennend. Men zou daartegenover kunnen opmerken dat een dergelijke aanpak ingeval van een oud-kolonie en oud-kolonisator heel iets anders is. Dat was ook het aambeeld waarop Jakarta wel eens bij de onderhandelingen hamerde. Dat moederland en ex-kolonie na een nationalisatie een schaderegeling troffen was echter internationaal vrij “normaal”. Toen India in de decennia na de onafhankelijkheid grote aantallen Britse bedrijven naastte, werd daarvoor keurig compensatie betaald. Hetzelfde gold uiteindelijk voor het Suez-kanaal dat in 1956 door de Egyptische regering werd genationaliseerd.

Dat er in 2003 in Indonesië politieke sentimenten opklonken, is deels te begrijpen. Zij waren in feite identiek aan de sentimenten die reeds bij de besprekingen over de schuldenregeling te horen waren. Maar daaruit wordt meteen duidelijk dat van “practices ...without the general public knowing”⁸⁸ geen sprake was. Eerder herhaalde de geschiedenis zich. De uiteindelijke uitkomst werd in 1966 lang en breed bediscussieerd en, zij het morrend, aanvaard in het Indonesische parlement. Van een eenzijdige oplegging was geen sprake; wel zoals gezegd van overeenstemming in belangen.

Maar was het bedrag dat Indonesië op tafel moest leggen, niet veel te hoog? Ook hierop is het antwoord ontkennend. Het akkoord van 1966 viel in vergelijking met andere landen niet veel hoger uit. In het geval van de nationalisaties die in het Oostblok plaatsvonden, was het percentage dat de Nederlandse regering terugkreeg, iets hoger: namelijk 13,3% tegenover 8%. Maar zo'n groot verschil was dat ook weer niet. Per slot kreeg Nederland van de 4,4 miljard gulden geleden schade er slechts 600 miljoen terug. Dat laat onverlet dat de nationalisatie een volstrekt legitieme zaak was. Zij maakte aan een volstrekt anachronisme een eind. Het enige manco was dat de uitvoering en het verder verloop uiterst ongelukkig waren.

Een zwak nationaal geheugen als risico

Dat de anno 2003 oploaiende sentimenten vrijwel identiek waren aan die van 1966, zonder dat men zich dat zowel in Indonesië als in Nederland realiseerde, illustreert George Santana's opmerking: "Those who cannot remember the past are condemned to repeat it." En dat terwijl de regeling van 1966 luid en duidelijk stipuleerde om alle financiële aanspraken uit het verleden terzijde te schuiven! Met de lump sum werd er immers een streep onder "het oude zeer" gezet en dat reikte wat Indonesië betreft van de VOC-periode tot en met de nationalisaties. Maar kan "oud zeer" wel worden weggezet? Het illustreert een klassieke waarheid. Men kan weliswaar van financiële afspraken over en weer afzien, maar het verleden kan altijd en overal opspelen.

Dat feitelijke brokken uit het verleden bovenkomen en in eerste instantie niet meer kunnen worden geplaatst, is op zichzelf niet erg. Zij kunnen immers in principe met de historische kennis van wat er destijds gebeurde, worden verklaard en, indien scheef weergegeven, recht gezet. Maar iets anders is het wanneer zo'n brok verleden los van de context, uitsluitend met de ogen van nu, wordt bekeken.

Juist de laatste decennia is er een steeds sterker wordende tendens om dergelijke brokken verleden automatisch los van hun oorspronkelijke context te bekijken en in het licht van de stereotiepe gezichtspunten te analyseren. Anachronistische zwart-wit-modellen in een sterk moraliserende saus bieden dan al snel een verklaring. Het verleden wordt door de mal van het heden gedraaid. Een huidige generatie treedt als rechter op en plaatst een vorige generatie in de beklaagdenbank. Het verleden wordt gemoraliseerd en de publieke moraal gehistoriseerd, stelde Van Doorn al.⁸⁹ Het is precies wat er met de schadeclaims gebeurde. De onthande wijze waarop de media en de publieke opinie in Indonesië en Nederland reageerden, illustreren hoezeer de hele regeling van de schadeclaims en de context waarin deze werd getroffen, was weggezaakt in het publieke geheugen.

Speelt dit verschijnsel zich af in de sfeer van de buitenlandse betrekkingen, dan kan dit allerlei vervelende consequenties hebben. En dat geldt al helemaal voor de relaties met voormalige kolonies zoals met Indonesië. Zorgelijk is dat juist hier het nationaal geheugen bijzonder gebrekkelijk is en de mythevorming rijk. De gezamenlijke recente geschiedenis van Nederland en Indonesië is bij de publieke opinie en de media in Nederland en Indonesië doordrenkt van zwart-wit-stereotypen. De ophef rond de schadeclaims was dan ook geen incident. Er speelden zich de afgelopen decennia in de relaties tussen Jakarta en Den Haag meer voorvallen af waarbij een niet gekend en

begrepen verleden emoties en verontwaardiging wekten. Te denken valt aan de mythes rond de RMS die de inspiratiebron vormden voor de Molukse terreuraanslagen in de jaren zeventig, aan de haast theologische discussies rond “17 augustus 1945” en het verloop van de dekolonisatie die zich in de jaren tachtig en negentig manifesteerden bij de verschillende “Excessenaffaires”, de affaire-Poncke Princen en het staatsbezoek in 1995 van de koningin aan Indonesië.

In een dergelijke situatie kunnen de relaties tussen landen onnodig worden belast en zelfs geschaad. Het adagium is dan ook dat ministeries van Buitenlandse Zaken, waar er sprake is van gevoeligheden stammend uit een gezamenlijk verleden, die geschiedenis dienen te kennen. De ministeries van Buitenlandse Zaken van landen zoals de VS en het VK beschikken daarom over historische eenheden, die ook historische kwesties die een politiek actueel karakter krijgen, in kaart brengen. In het VK bestaat bovendien de gewoonte om na afronding van een belangrijke ontwikkeling de verantwoordelijke official een eindrapport te laten opstellen waarop men later altijd kan terugrijpen. BZ schaart zich nu in dit systeem door de heuglijke oprichting van een historische eenheid, door het voortreffelijke initiatief van DJZ/CR om een “Eindverslag schadeclaims Indonesië” te maken en door de opdracht aan de onderhavige auteurs om de onderhandelingen over deze regeling, de uitvoering en context verder in kaart te brengen.

Soms is er inderdaad gerichte actie noodzakelijk. In het geval van de gerichte RMS-terreuraanslagen in de jaren zeventig ontbrak de kennis om de historisch getinte RMS-claims te ontrafelen. Op instigatie van de direct betrokken ministeries en in nauwe samenwerking met Indonesië werden onafhankelijke historici in staat gesteld dit “vergeten” verleden in kaart te brengen en te populariseren. Bij de schadeclaims kon BZ het oplaaierende remous tegengaan door zelf historisch tegengas te geven. Bij de discussie rond “17 augustus 1945” in 1995 durfde men dit niet aan vanwege de gevoeligheden in Nederland. Geen land kan zich echter veroorloven naast het verleden te leven en toe te staan dat mythes de historische werkelijkheid vervangen.

Voetnoten

- 1 Nieuwsportaal detik.com als vermeld in: mailbericht van Usha Gopie aan Frank Keurhorst d.d. 19 juni 2003 in: archief DJZ Schadeclaims Indonesië. Algemeen/persberichten.
- 2 Mail van IMF-vertegenwoordiger, S. Pompe, d.d. 18 juni in: archief DJZ Schadeclaims Indonesië. Algemeen/persberichten.
- 3 De Telegraaf d.d. 21 juni 2003; Archief DJZ/CR Schadeclaims Indonesië. Algemeen/Persberichten.
- 4 De Telegraaf d.d. 21 juni 2003.
- 5 Deze paragraaf is voor zover niet anders aangegeven, gebaseerd op J.J.P. de Jong, 'Postkoloniale depressies en speciale banden. 50 jaar Nederlands-Indonesische relaties 1950-2000.' In: M. Elands (red.), *Uit Indonesië. De erfenis van de soevereiniteitsoverdracht*. Den Haag 2000. Zie ook Hans Meijer, *Den Haag-Djakarta. De Nederlands-Indonesische betrekkingen 1950-1962*. Utrecht 1994.
- 6 P.F. Maas en J.M.M.J. Clerx (red.), *Het kabinet-Drees-Van Schaik (1948-1951. Band C, Koude Oorlog, dekolonisatie en integratie* (Nijmegen 1996), p. 518, 523, 528, 597, 601.
- 7 J.J.P. de Jong, *Postkoloniale depressies*, p. 20, 21.
- 8 C.D. Barkman, *Bestemming Jakarta. Het herstel der Nederlands-Indonesische betrekkingen*. Amsterdam 1993, p. 16.
- 9 Zie Barkman, *Bestemming Jakarta*. Voor de visie van EZ zie ook de opmerkingen van de EZ-vertegenwoordiger in het joint committee overleg van 23 november 1964. Verslag van de bespreking van 23 november 1965. in: 611.441.1 Indonesië Nederlands-Indonesisch overleg inzake financiële vraagstukken dl.I 1964 en de opmerkingen van directeur generaal BEB op 15 juli 1965 in: M.L.J. Dierikx e.a., *Nederlandse ontwikkelingssamenwerking. Bronnenuitgave deel 2 1964-1967*. Instituut voor Nederlandse Geschiedenis Den Haag 2003, p. 366.
- 10 Zie Barkman, *Bestemming Jakarta*. Voor de uitspraken van Roeslan Abdoelgani en de voorzitter van de SOKSI zie *Nieuwe Haagse Courant* d.d. 18 mei 1963 en het ANP d.d. 20 mei 1963.
- 11 Verslag van de bespreking tussen de ministers van Buitenlandse Zaken van Nederland en Indonesië te 's-Gravenhage op 2 april 1964; Perscommuniqué d.d. 3 april 1964. in: Archief DVE. Periode 1945-1984, inv.nr.1516.

-
- 12 Nota voor de ministerraad d.d. 8 juni 1964. in: 6II.44I.I dl. I 1964; Uittreksel notulen van de ministerraad d.d. 3 juli. In: 6II.44I.I dl. I 1964.
- 13 Code Barkman 194 d.d. 23 juli en Code Barkman 200 d.d. 31 juli 1964 in: 6II.44I.I dl. I 1964; zie ook Brief van minister Luns plus ontwerp-instructie aan de ministerraad d.d. 30 oktober 1964. in: 6II.44I.I dl. I 1964.
- 14 Brief van minister Luns plus ontwerp-instructie aan de ministerraad d.d. 30 oktober 1964. in: 6II.44I.I dl. I 1964; Uittreksel notulen van de ministerraad d.d. 30/31 juli 1964 in: 6II.44I.I dl. I 1964.
- 15 Verslag van de Nederlandse delegatie in de gezamenlijke Nederlands-Indonesische commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken d.d. 4 december 1964 in: 6II.44I.I dl. I 1964; Nota van de Nederlandse delegatie in de gezamenlijke Nederlands-Indonesische commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken d.d. 26 maart 1965 in: in: 6II.44I.I dl. II 1965; Verslagen van de besprekingen van 11, 13, 18 en 23 november 1965; Agreed record of the discussions d.d. 27 november 1965 in: 6II.44I.I dl. I 1964.
Voor de mening van de BEB zie NOS II, p. 236. Voor de opinies van Schiff en Rookmaaker zie Brief van Schiff d.d. 5 februari 1965, memo van DBI aan S d.d. 9 maart 1965 en brief van Rookmaaker d.d. 15 april 1965. in: dossiers partikuliere korrespondentie van Mr. E.L.C. Schiff jan. 1965 tot mei 1968 en Partikuliere korrespondentie aan Mr. E.L.C. Schiff febr. 1965 tot juni 1968.
- 16 Verslag van de Nederlandse delegatie in de Gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken d.d. 4 december 1964; zie ook memo van Blom aan M d.d. 27 november 1964 in: 6II.44I.I dl. I 1964.
- 17 Nota van de Nederlandse delegatie in de Gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken d.d. 26 maart 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965; Nederlandse vorderingen op Indonesië per 1/1/65. in: Doos 19 rek 83/8, dossier A 613.020 Working papers BZ inzake regeling financiële kwesties tussen Nederland en Indonesië.
- 18 Memo van Blom aan M d.d. 14 juli 1965; uittreksel ministerraad d.d. 16 juli 1965; uittreksel ministerraad d.d. 23 juli 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965.
- 18 Brief van Schiff d.d. 4 april 1965 in: Partikuliere korrespondentie van Mr. E.L.C. Schiff febr. 1965 tot juni 1968.
- 20 Tweede verslag van de Nederlandse delegatie in de Gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken in 1965; Verslag van de 1e vergadering van de Steering Committee op 26 augustus 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965.

-
- 21 Statement of the Chairman of the Indonesian delegation d.d. 25 augustus 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965.
- 22 Working paper for the discussions between the Indonesian and the Netherlands delegation on economic cooperation and on outstanding financial problems in Dja-karta in: 6II.44I.I dl. II 1965; Memorandum van DOA aan M d.d. 17 september 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965; Tweede verslag van de Nederlandse delegatie in de Gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken in 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965.
Wat Blom precies te berde bracht, is overigens onhelder. Tot boosheid van de toenmalige Directeur Generaal Politieke Zaken bracht de delegatie namelijk pas na afloop verslag uit. Zie aantekening van DGPZ op memo DOA aan DGPZ d.d. 14 september 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965.
- 23 Tweede verslag van de Nederlandse delegatie in de Gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken in 1965; Verslagen van de 5e en 6e vergadering van de Steering Committee op 7 en 10 september 1965; Interim Report Agreed record of discussions d.d. 11 september 1965 met bijlagen in: 6II.44I.I dl. II 1965; Uittreksel notulen ministerraad d.d. 5 november 1965 in 6II.44I.I dl. II 1965.
- 24 Zie ook de uiteenzetting van J. Rookmaaker in Samenvatting van de besprekingen op 16 december 1965 van de gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken in: 6II.44I.I dl. II 1965; Nota aan de ministerraad van de Nederlandse delegatie in de gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken d.d. 16 mei 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 25 Code Dolleman 20 d.d. 17 januari 1966; Aantekening van C.T.F. Thurkow aan TZ d.d. 3 februari 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 26 Besprekingen van de Nederlandse delegatie op 19 januari 1966; Brief van J. Dolleman d.d. 2 februari 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 27 Code Celer 23 d.d. 3 en 4 februari 1966; Overleg van de Nederlandse delegatie d.d. 3 februari 1966; Overleg van de Nederlandse delegatie d.d. 11 mei 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 28 Uittreksel notulen van de ministerraad d.d. 5 november 1965 in: 6II.44I.I dl. II 1965; Code Celer 23 d.d. 3 en 4 februari 1966; Overleg van de Nederlandse delegatie d.d. 3 februari 1966; Overleg van de Nederlandse delegatie d.d. 11 mei 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.

-
- 29 NOS II, p.358-360. Voor de ideeën die er in Nederland in 1949 leefden om een rol te spelen bij een nieuwe oriëntatie op Indonesië via het mechanisme van de kersverse programma voor technische hulpverlening via de VN zie J.J.P. de Jong, “Onder ethisch insigne. De origine van de Nederlandse Ontwikkelingssamenwerking.”, p. 69 e.v. in: J.A. Nekkers en P.A.M. Malcontent (red.), *De Geschiedenis van Vijftig jaar Nederlandse Ontwikkelingssamenwerking 1949-1999*. Den Haag 1999.
- 30 NOS II, p. 378.
- 31 Dat bleek ook wel uit een brief van staatssecretaris Van der Stoep aan premier Cals op 4 mei 1966. Zie NOS II, p. 379.
- 32 NOS II, p.379-382.
- 33 NOS II, p.379,380; Overleg van de Nederlandse delegatie d.d. 11 mei 1966; Memo van Blom aan M en R d.d. 11 mei 1966; Overleg van de Nederlandse delegatie op 16 mei 1966; Nota aan de ministerraad d.d. 16 mei 1966 in: 611.441.1 dl. III 1966; zie ook brief van Everts aan Schiff d.d. 23 mei in: NOS II, p. 388-390; Celer 135 d.d. 20 mei 1966; Uittreksel notulen ministerraad d.d. 27 mei 1966 in: 611.441.1 dl. III 1966.
- 34 Brief van C.P.F. Thürkow aan E.L.C. Schiff d.d. 26 mei 1966 in: dossier Particuliere correspondentie C.P.F Thürkow mei tot juli 1966.
Ambassadeur Schiff sprak dan ook half gekscherend half gemeend over “the mess in The Hague”. Zie Brief van Schiff aan Thürkow d.d. 28 mei 1966. in: dossier Particuliere correspondentie C.P.F Thürkow mei tot juli 1966.
- 35 Brief van Schiff d.d. 1 juni 1966 in: Partikuliere korrespondentie van Mr. E.L.C. Schiff febr. 1965 tot juni 1968.
- 36 Nota aan de ministerraad van de Nederlandse delegatie in de Gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken d.d. 16 mei 1966 in: 611.441.1 dl. III 1966.
- 37 Zie Brief van Thürkow aan Schiff d.d. 7 juni 1966 in: dossier Particuliere correspondentie C.P.F Thürkow mei tot juli 1966.
Ook Rookmaaker zag de budgettering als een fundamenteel probleem. Zie brief van Rookmaaker aan Schiff d.d. 26 april 1966 in: Partikuliere korrespondentier aan Mr. E.L.C. Schiff jan. 1965 tot mei 1968.
- 38 Uittreksel notulen ministerraad d.d. 3 juni 1966 in: 611.441.1 dl. III 1966; Zie NOS II, p.377-379 en p. 382-387.

- 39 Verslagen van de besprekingen op 2 juni en 3 juni 1966 met de Indonesische missie onder leiding van vice-minister voor Buitenlandse Zaken, Umarjadi, inzake de hangende financiële vraagstukken in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 40 Memorandum van de delegatie in Celer 29 d.d. 8 juni 1966 aan de leden van het kabinet plus M en Van der Stoel in Brussel; Kanttekening van Luns op Code Luns 104 d.d. 11 juni 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966; NOS II, p. 411-415.
- 41 Lunchbijeenkomst van de Nederlandse en Indonesische delegaties d.d. 10 juni in: 6II.44I.I dl. III 1966; Brief van Thurkow aan Schiff d.d. 19 juni 1966 in: dossier Particuliere correspondentie C.P.F Thurkow mei tot juli 1966.
- 42 Het kabinet weigerde te voldoen aan Bloms toezegging aan Umarjadi de "laatste voorstellen" zwart op wit vast te leggen en verlangde tegelijkertijd dat Blom ook duidelijk zou maken dat dit niet het laatste woord was! Was het de vrucht van alle verdeeldheid? Blom zei "neen" zodat de boodschap door een ander moest worden overgebracht. Brief van Thurkow aan Schiff d.d. 12 juni 1966 in: dossier Particuliere correspondentie C.P.F Thurkow mei tot juli 1966.
Luns, Bot en van der Stoel haastten zich na afloop om met de delegatie een gesprek te hebben teneinde "het misverstand" op te lossen. Daarin gaf Luns toe dat het kabinet zelf weinig alert had gehandeld. Uittreksel notulen ministerraad d.d. 10 juni en 17 juni 1966; Bespreking tussen Luns, Bot, van der Stoel en de Nederlandse delegatie d.d. 17 juni 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 43 Zie Code Celer 107 aan Jakarta d.d. 13 juni 1966; Uittreksel notulen ministerraad d.d. 17 juni 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966; Code Luns 129 aan Jakarta d.d. 7 juli 1966; Code Luns 136 d.d. 19 juli 1966; Code Celer 148 d.d. 8 augustus 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 44 Brief van Thurkow aan Schiff d.d. 19 juni 1966 in: dossier Particuliere correspondentie C.P.F Thurkow mei tot juli 1966; Schiff 249 d.d. 23 juni 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 45 Code Ritter 300 d.d. 5 augustus 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966; Memo Luns d.d. 23 augustus 1966; Code Luns 157 aan Jakarta in: 6II.44I.I dl. III 1966; Uittreksel notulen ministerraad d.d. 26 augustus 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966; Code Schiff 334 d.d. 29 augustus 1966 in: 6II.44I.I dl. III 1966.
- 46 Code Luns 165 en Celer 168 in: Ministerie van Buitenlandse Zaken Uitgaande codes naar Jakarta 1966; Uittreksel notulen ministerraad d.d. 2 september 1966; Idem d.d. 9 september 1966 in: 6II.444.I dl. III 1966.
- 47 Zie memo DOA aan DGPZ d.d. 8 december 1966 en Brief van ambassadeur Schiff d.d. 25 november 1966 in: Archief DVE inv. nr. 1672.

-
- 48 Tractatenblad jrg 1966 nr. 236. Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen nog bestaande financiële vraagstukken; 's-Gravenhage 7 september 1966.
- 49 Positie Nederlandse regering bij onderhandelingen met Indonesië over vergoeding schade aan particulieren toegebracht. In: Doos 19 Rek. 83/18, dossier A 613.020 Working papers BZ inzake de regeling van financiële kwesties tussen Nederland en Indonesië.
- 50 Verslag van de Nederlandse delegatie in de gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken d.d. 4 december 1964 in: 611.441.1 dl. I 1964; Nota d.d. 26 maart 1965 van de Nederlandse delegatie in de gezamenlijke Nederlands-Indonesische Commissie ter behandeling van de financiële vraagstukken in: 611.441.1 dl II 1965.
- 51 Art. 4 lid 2 van de Overeenkomst van 7 september 1966 in: Tractatenblad jrg. 1966 nr. 236.
- 52 Ondanks het feit dat DJZ/CR soms in samenwerking met ambassade Jakarta een waarschuwing liet horen alvorens werd uitbetaald, kwam het meerdere keren voor dat de Indonesische autoriteiten hun betaling niet aan de Nederlandsche Bank richtten maar aan een andere instantie. Het gevolg was dan dat de rechthebbenden niet tijdig konden worden uitbetaald. Zie bijvoorbeeld het dossier DVE/1945-1984/1675, over 1977 en 1980 alsook het meest recente betalingsdossier over bijv. 2002 en 2003, ISN 627.774, “Betalingen Indonesië”.
- 53 Memorie van Toelichting bij de Verdelingswet nr. 3. Zitting 1967 9193 R602.
- 54 Doos 27, dossier A 613.020/Eff.9 Vereeniging voor den Effectenhandel.
- 55 De historicus Hans Meijer heeft over de zogenaamde “Back pay kwestie” een studie in voorbereiding die in de loop van 2005 zal worden gepubliceerd.
- 56 Memo Plv.DOA aan DOA d.d. 24 augustus 1966; memo DOA/EF aan DOA d.d. 25 augustus 1966; memo JURA aan DOA d.d. 26 augustus 1966; memo Plv.DOA aan DOA d.d. 26 augustus 1966; memo DOA aan M en Z d.d. 31 augustus 1966 in: 611.444.1 dl. IV; memo DOA aan DGPZ d.d. 11 oktober 1966 in: Archief DVE inv. nr. 1672; memo DOA aan M d.d. 24 november 1966 in: 6121.444.1 dl. IV; memo DOA aan M d.d. 29 december 1966 in: Archief DVE inv. nr. 1672.
- 57 Verslag van de bespreking tussen de ministers van Buitenlandse Zaken van Nederland en Indonesië te 's-Gravenhage op 2 april 1964 in: Archief DVE. Periode 1945-1984, inv.nr. 1516.

- 58 Waarom die datum van 19 augustus? Op grond van de Verdelingswet dienden de claimanten hun vorderingen binnen drie maanden na de inwerkingtreding van de wet in te dienen. De wet stipuleerde dat zij op de tiende dag na de officiële datum van uitgifte in werking trad. Op 9 mei 1969 werd de Verdelingswet officieel in het Staatsblad geplaatst. Dit impliceerde dat de wet per 19 mei geldingskracht kreeg. Het impliceerde ook dat de vorderingen voor 19 augustus 1969 dienden te worden ingediend. Zie Staatsblad 1969 nr.183 Rijkswet van 15 maart 1969.
- 59 Circulaire d.d. 24 mei 1969 in: Doos 19 Rek. 83/3, dossier A613.020, Rek 83/8, Verdelingswet no. 6.
- 60 Nederlandse vorderingen op Indonesië per 1/1/65 in: Doos 19 Rek. 83/3, dossier A 613.020 Working papers BZ inzake regeling financiële kwesties tussen Nederland en Indonesië; zie ook Memorie van Toelichting bij de Verdelingswet nr. 3. Zitting 1967-9193 (R 602); Brief van de secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken aan het bestuur van de Stichting Nederlandse Ereschulden. DAZ/DOA-88526 d.d. 3 april 1979 in: 613.022 Indonesië Correspondentie mbt. Concept Verdelingswet Schadeloosstelling Indonesië dl. III.
- 61 Memorandum d.d. 28 november 1978 van DOA/SI aan DAZ/JZ en Brief van de secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken aan het bestuur van de Stichting Nederlandse Ereschulden. DAZ/DOA-88526 d.d. 3 april 1979 in: 613.022 Indonesië Correspondentie mbt. Concept Verdelingswet Schadeloosstelling Indonesië dl. III).
- 62 Memorie van Toelichting bij de Verdelingswet nr. 3. Zitting 1967-9131 (R602).
- 63 Memorandum d.d. 21 februari 1974 van DOA/SI aan sous-chef DOA in: Werkarchief chef DOA, ten rechte DOA/IN, DDI-DOA/ARA inv. nr. 00109, Indonesië schadeclaims/basisgegevens.
- 64 Overzicht Claims van genationaliseerde bedrijven per 01/07/1964 in: Doos 19 Rek. 83/18, dossier A 613.020 Working papers BZ inzake de regeling van financiële kwesties tussen Nederland en Indonesië.
- 65 Memorie van Toelichting bij de Verdelingswet nr. 3. Zitting 1967-9193 (R602), onder "Algemeen, no. 3."
- 66 Doos 19 Rek 83/8, Dossier A613.020 nr. 6 Verdelingswet.
- 67 Formulier "Definitieve Registratie en Afdoening Schadeclaim Indonesië" bijvoorbeeld in dossier P 1157 in: Dozen 1 t/m 9 Afwijzingen en inlichtingen P-dossiers Indonesië.

-
- 68 Doos 19 Rek. 83/8, Dossier A613.020 DS 19 “Verdelingswet no. 6” en formulier “Definitieve Registratie en Afdoening Schadeclaim Indonesië” in: dossier P 1157.
- 69 Dossier isn 664975/aanbieding jaarverslagen ABI, FEZ/ARA inv. nr. 00363.
- 70 Doos 27 Rek 83/8, Dossier A 613.020/Eff.9/Vereeniging voor den Effectenhandel.
- 71 De Vereniging werd overigens later opgevolgd door Euronext bij welke instantie evenwel geen claims meer werden ingediend.
- 72 Memorie van antwoord bij de Verdelingswet. Zitting 1968 nr. 9065 (R 583), 9193 (R 602).
- 73 Doos 22 Rek 83/8, Dossier Stichting Administratiekantoor Claimindo N.V 1969-1992.
- 74 Doos 22 Rek 83/8, Dossier Stichting Administratiekantoor Belindo. 1976-1992.
- 75 Brief d.d. 1995, ongedateerd, dossier DJZ/CR, Schadeclaims Indonesië Bedrijven, Belindo.
- 76 Algemeen Dagblad d.d. 14 juni 2003.
- 77 Zie onder meer dossier DVE/1674. Periode 1945-1984. De oorspronkelijke benaming en indeling van dit dossier zijn niet meer na te gaan. Tot aan de jaren negentig hanteerde het archief van BZ het zogenaamde UDC-stelsel. Daarna werd overgestapt op een trefwoordensysteem, terwijl de archieven werden gedecentraliseerd. Iedere beleidsdirectie kreeg daardoor een eigen archief. Inmiddels werd een groot aantal dossiers bewerkt ter voorbereiding van overdracht aan het Nationaal Archief. Soms zijn door de aanwezigheid van de oude dossieromslagen/etiketten de oude indeling en inbedding binnen het apparaat nog duidelijk. In veel gevallen ook echter niet.
- 78 Doos 19, Rek 83/8, Dossier A613.020 “Verdelingswet no. 6; zie ook Formulier “Definitieve Registratie en Afdoening Schadeclaim Indonesië” in: bijvoorbeeld dossier P 1157.
- 79 Zie bijvoorbeeld brief d.d. 30 juni 1969 in Dozen 1 t/m 9 Afwijzingen en inlichtingen P-dossiers, dossier P1610 en dossier 02.031 “Afdoening Claims, DOA/SI/1476.
- 80 Zie bijvoorbeeld dossier P1157 en Doos 19 rek 83/8, dossier A 613.020 Verdelingswet no. 6.
- 81 Doos 27 Rek. 83/8, Dossier A 613.020/Eff. 9, Vereeniging voor den Effectenhandel.

-
- 82 Doos 19 Rek. 83/8, Dossier A613.020 Verdelingswet no. 6 en formulier “Definitieve Registratie en Afdoening Schadeclaim Indonesië” in dossier P 1157.
- 83 Memo van DOA/SI aan DAZ/JZ d.d. 21 november 1978 inzake Brief met bijlagen van de Stichting Nederlandse Ereschulden d.d. 19 oktober 1978 in: 613.022 Indonesië Correspondentie mbt. Concept Verdelingswet Schadeloosstelling Indonesië dl. III.
- 84 Doos 27 Rek 83/8, Dossier A 13.020/Eff.9/ Vereniging voor den Effectenhandel.
- 85 Memorandum d.d. 21 februari 1974 van DOA/SI aan sous-chef DOA in: werkarchief chef DOA, ten rechte DOA/IN DDI-DOA/ARA inv. nr. 00109 .
- 86 Dossier 02.031, Afdoening claims, DOA/SI 1476.
- 87 G.A. Posthumus, *The Inter Governmental Group on Indonesia (IGGI)*. Rotterdam 1971, p.11-13; 611.441.0 Indonesië, Financiële besprekingen crediteurlanden met Indonesië, dl. III, dl. IV 1971-1973.
- 88 Nieuwsportaal detik.com.
- 89 J.A.A. van Doorn, *Belast verleden. Over de historisering van de publieke moraal*. NOW/OKW-voorjaarslezing Amsterdam 18 mei 2000.

22 (1966) Nr. 2

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1966 Nr. 236

A. TITEL

*Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de
Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen
nog bestaande financiële vraagstukken;
's-Gravenhage, 7 september 1966*

B. TEKST

De tekst van de Overeenkomst is geplaatst in *Trb.* 1966, 199.

C. VERTALING

Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen nog bestaande financiële vraagstukken

De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Republiek Indonesië;

Verlangende, de nog tussen deze landen bestaande financiële vraagstukken te regelen;

Overwegende dat dit dient te geschieden in een enkele, alles omvattende overeenkomst, die voorziet in de betaling van een forfaitair bedrag;

Overwegende dat een zodanige overeenkomst dient te zijn gebaseerd op beginselen van rechtvaardigheid, menselijkheid en billijkheid:

Zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1

1. In deze Overeenkomst omvat de uitdrukking „bestaande financiële vraagstukken” alle financiële vorderingen van elk der Overeenkomstsluitende Partijen en haar onderdanen op de andere Overeenkomstsluitende Partij en haar onderdanen, hetzij uit hoofde van bilaterale overeenkomsten, hetzij uit anderen hoofde, onder andere pensioenrechten, voor zover deze vorderingen vóór 15 augustus 1962 zijn ontstaan.

2. De uitdrukking „bestaande financiële vraagstukken” omvat niet rechten en verplichtingen die voortspruiten uit de (normale) handelsbetrekkingen tussen beide landen en uit de bestaande bilaterale betalingsovereenkomst, noch de verplichtingen die elk der Partijen heeft tegenover onderdanen van de andere Partij als gevolg van contractuele betrekkingen of van uitspraken van de nationale rechters van een van beide landen.

3. Deze Overeenkomst heeft eveneens betrekking op de verliezen, geleden door Nederlandse onderdanen, als gevolg van de feitelijke onmogelijkheid hun eigendomsrechten, bedoeld in het derde lid van artikel XXII van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake Westelijk Nieuw-Guinea (West-Irian), in West-Irian uit te oefenen.

Artikel 2

De twee Overeenkomstsluitende Partijen onthouden zich ervan hun onderscheiden vorderingen te specificeren en de vorderingen der andere Partij te toetsen of te erkennen.

Artikel 3

1. De Overeenkomstsluitende Partijen zijn het erover eens dat door betaling door de Indonesische Regering van een bedrag van zeshonderd miljoen Nederlandse gulden aan de Nederlandse Regering alle bestaande financiële vraagstukken volledig en definitief zullen zijn geregeld.

2. De Indonesische Regering betaalt het bedrag van zeshonderd miljoen Nederlandse gulden, verminderd met het bedrag van 36 miljoen gulden dat in 1965 als eerste betaling werd gereserveerd op een bijzondere rekening ten name van De Nederlandsche Bank N.V., in de boeken van De Indonesische Overzeese Bank N.V., in de termijnen vermeld in artikel 4 van deze Overeenkomst.

Artikel 4

1. Met het oog op de huidige omstandigheden, wordt het resterende bedrag van vijfhonderd vierenzestig miljoen Nederlandse gulden als volgt betaald.

2. Te beginnen op 31 december 1973 betaalt de Republiek Indonesië het in lid 1 genoemde bedrag in dertig gelijke jaarlijkse termijnen. Over de openstaande bedragen is met ingang van 1 januari 1974 een rente van 1 procent per jaar verschuldigd. De eerste rentebetaling dient te geschieden op 31 december 1974.

3. Alle betalingen geschieden door storting op de rekening van de Nederlandse Regering bij De Nederlandsche Bank N.V.

Artikel 5

1. De uitvoering van deze Overeenkomst ontslaat de Overeenkomstsluitende Partijen en hun onderdanen van alle verplichtingen tegenover elkaar voorzover deze verplichtingen direct of indirect voortvloeien uit de uitvoering door de Republiek Indonesië van vóór 15 augustus 1962 genomen wetgevende en/of administratieve maatregelen waardoor Nederlandse belangen zijn getroffen.

2. Het bepaalde in het eerste lid van dit artikel is niet van toepassing op de in het tweede lid van artikel 1 omschreven rechten en verplichtingen.

Artikel 6

Het staat de Nederlandse Regering vrij te beslissen welke natuurlijke personen en welke rechtspersonen recht hebben op de door de Republiek Indonesië ter beschikking gestelde gelden en welke bedragen aan elk van hen zullen worden betaald.

Artikel 7

Deze Overeenkomst treedt in werking op de dag waarop beide Regeringen elkaar schriftelijk hebben medegedeeld dat de in hun onderscheiden landen grondwettelijk voorgeschreven formaliteiten zijn vervuld.

TEN BLIJKE WAARVAN de daartoe door hun onderscheiden Regeringen behoorlijk gevolmachtigde ondergetekenden deze Overeenkomst hebben ondertekend.

GEDAAN te 's-Gravenhage, de 7de september 1966, in twee exemplaren, in de Engelse taal.

Voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden,
(w.g.) J. LUNS

Voor de Regering van de Republiek Indonesië,
(w.g.) HAMENGKU BUWONO

D. GOEDKEURING

G. INWERKINGTREDING

Zie *Trb.* 1966, 199.

J. GEGEVENS

De betalingsovereenkomst, waarnaar in artikel 1, lid 2, van de onderhavige Overeenkomst wordt verwezen, is op 31 maart 1950 te Djakarta tot stand gekomen. Zij is afgedrukt in het boekwerkje genoemd in de noot op blz. 1 van *Trb.* 1951, 5.

Van de op 15 augustus 1962 te New York ondertekende Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake Westelijk Nieuw-Guinea (West-Irian), naar welke Overeenkomst in artikel 1, lid 3, van de onderhavige Overeenkomst wordt verwezen, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1962, 77. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1964, 70.

Uitgegeven de zeventiende november 1966.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. LUNS.

STAATSBLED VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

183 RIJKSWET van 15 maart 1969, houdende verdeling van het bedrag, bedoeld in de Nederlands-Indonesische Overeenkomst van 7 september 1966 (Trb. 199).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is een regeling te treffen omtrent de verdeling van de bedragen, die krachtens de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen nog bestaande financiële vraagstukken van 7 september 1966 (Trb. 199) ter beschikking komen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1. In deze Rijkswet wordt verstaan onder:

- a. de Overeenkomst: de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen nog bestaande financiële vraagstukken van 7 september 1966 (Trb. 199);
- b. het Bureau: het Bureau Schadelclaims Indonesië, ressorterende onder de Minister van Buitenlandse Zaken;
- c. deelgerechtigde: hij die op grond van het bepaalde in deze Rijkswet aanspraak kan doen gelden op een uitkering uit de bedragen, die ingevolge de Overeenkomst ter beschikking van de Nederlandse Regering komen;
- d. vordering: de aanspraak van een deelgerechtigde op een uitkering uit de bedragen, die ingevolge de Overeenkomst ter beschikking van de Nederlandse Regering komen;
- e. de Staat: de rechtspersoon Nederland;
- f. de Vereniging: de Vereniging voor den Effectenhandel te Amsterdam.

Artikel 2. De bedragen die ingevolge de Overeenkomst ter beschikking komen, worden met inachtneming van de bepalingen dezer Rijkswet verdeeld door het Bureau en door de zorg van Onze Minister van Buitenlandse Zaken uitgekeerd aan de deelgerechtigden wier vorderingen zijn erkend en vastgesteld.

HOOFDSTUK 2

De verdeling en de uitkering

TITEL I

De verdeling

Artikel 3. Deelgerechtigd zijn:

- I. de Staat.
- II. Natuurlijke personen en rechtspersonen als hierna omschreven:
 1. natuurlijke personen die op het tijdstip waarop hun schade is, of ingevolge artikel 4 wordt geacht te zijn ontstaan, de Nederlandse nationaliteit bezaten -

2. natuurlijke personen die op het tijdstip, waarop hun schade is, of ingevolge artikel 4 wordt geacht te zijn ontstaan, door toescheiding of krachtens nationaliteitskeuze op grond van de R.T.C.-overeenkomsten (Stb. J 570) de Indonesische nationaliteit bezaten, mits zij op 7 september 1966 de Nederlandse nationaliteit bezaten dan wel op die datum in het Koninkrijk woonplaats hadden en een verzoek tot naturalisatie hadden ingediend -

3. rechtspersonen, wier zetel op het tijdstip, waarop hun schade is, of ingevolge artikel 4 wordt geacht te zijn ontstaan, volgens de statuten zich bevond in het Koninkrijk of in Westelijk Nieuw-Guinea (West-Irian) -

4. rechtspersonen, wier zetel op het tijdstip, waarop hun schade is, of ingevolge artikel 4 wordt geacht te zijn ontstaan, volgens de statuten zich in Indonesië bevond, doch die door de Indonesische regering zijn beschouwd als Nederlandse rechtspersonen en deswege zijn onderworpen aan maatregelen of handelingen als hierna onder a bedoeld -

die schade hebben geleden

- a. als gevolg van tussen 3 december 1957 en 15 augustus 1962 door of namens de Indonesische regering verrichte handelingen of bevolen maatregelen van confiscatoire aard of door deze regering toegelaten of bevorderde tegen Nederlandse belangen gerichte handelingen of maatregelen waarvan feitelijk verlies van rechten het gevolg is geweest; of

- b. wegens het ophouden van de betalingen op obligaties ten laste van vóór 27 december 1949 wettig bestaande publiekrechtelijke gemeenschappen in Indonesië, bedoeld in artikel 4, tweede lid, van de Overgangsovereenkomst welke deel uitmaakt van de R.T.C.-overeenkomsten (Stb. J 570); of

- c. in verband met de feitelijke onmogelijkheid om hun rechten uit te oefenen ten aanzien van goederen in Westelijk Nieuw-Guinea (West-Irian).

III. De rechtsopvolgers van de onder II genoemden.

Artikel 4. 1. Behoudens het bepaalde in de volgende leden van dit artikel en tenzij vaststaat dat de schade op een later tijdstip is ontstaan, wordt de schade van de in artikel 3 onder II en III genoemde deelgerechtigden voor de toepassing van deze Rijkswet geacht te zijn ontstaan op 3 december 1957.

2. De schade, welke uitsluitend voortvloeit uit de toepassing van de Indonesische Agrarische Basiswet (wet van 24 september 1960 no. 5) en de schade wegens het ophouden van betalingen op de in artikel 3 II onder b bedoelde obligaties worden geacht te zijn ontstaan op 1 januari 1958.

3. De schade, welke in Westelijk Nieuw-Guinea (West-Irian) is ontstaan, wordt geacht te zijn ontstaan op 1 mei 1963.

Artikel 5. De Staat is deelgerechtigd tot het bedrag van f 1 900 000 000.

Artikel 6. 1. De in artikel 3 II onder a en c genoemde deelgerechtigden en hun rechtsopvolgers moeten, voor zover zij zulks niet reeds eerder hebben gedaan, hun vorderingen binnen drie maanden na het tijdstip van de inwerkingtreding dezer Rijkswet bij het Bureau indienen door schriftelijke opgave van de aard en het ontstaan van de vordering, zo mogelijk vergezeld van de bewijsstukken, waaruit het bestaan van de vordering en de grootte daarvan blijkt.

2. De houders van obligaties bedoeld in artikel 3 II onder b moeten hun vorderingen indienen bij het kantoor van de Vereniging of bij een door de Vereniging aan te wijzen kantoor, door schriftelijke opgave van naam, aantal, nummer en nominale waarde van de obligaties, vergezeld van het waardepapier

zelf bestaande uit mantel, talon en niet-verzilverde coupons. Zij moeten daarbij tevens een definitieve stukkenverklaring overleggen.

3. De deelgerechtigden zijn bevoegd een ontvangstbewijs te vorderen.

4. Het Bureau doet van de datum, waarop de deelgerechtigden uiterlijk hun vorderingen moeten aanmelden aankondiging in de *Nederlandse Staatscourant*, in het *Gouvernements-Advertentieblad* van Suriname en in de *Curaçaose Courant*. Het Bureau kan ook nog op andere wijze daaraan bekendheid geven.

5. Vorderingen die niet tijdig zijn aangemeld, worden bij de verdeling niet in aanmerking genomen.

Artikel 7. 1. Het Bureau stelt de grootte van elke erkende vordering van de in artikel 3 II onder a en c genoemde deelgerechtigden en hun rechtsopvolgers vast, met inachtneming van het volgende:

a. op het door het Bureau berekende bedrag der schade van natuurlijke personen wegens confiscatie van bedrijven wordt in mindering gebracht het bedrag, dat de Indonesische staat op het tijdstip dat de schade is, of ingevolge artikel 4 wordt geacht te zijn ontstaan bij analoge toepassing van artikel 88 van de Ordonnantie op de Overgangsbetaling 1944 (*Ind. Stb. 1944 no. 17*) had kunnen heffen indien deze staat als schade had vergoed het bedrag dat door het Bureau is berekend;

b. op het door het Bureau berekende bedrag der schade van rechtspersonen wordt in mindering gebracht het bedrag, dat de Indonesische staat op het tijdstip dat de schade is, of ingevolge artikel 4 wordt geacht te zijn ontstaan bij analoge toepassing van het bepaalde in artikel 3, derde lid, van de Ordonnantie op de Vennootschapsbelasting 1925 (*Ind. Stb. 1925 no. 319*) had kunnen heffen, indien deze staat als schade had vergoed het bedrag dat door het Bureau is berekend;

c. het bedrag der door het Bureau berekende schade wordt, in de gevallen die daarvoor in aanmerking komen nadat het bepaalde onder a en b is toegepast, verhoogd met 5% 's jaars enkelvoudige interest, te rekenen vanaf de eerste dag van de maand volgende op de maand, waarin de schade is, of ingevolge artikel 4 wordt geacht te zijn ontstaan, tot op 1 januari 1965.

2. Van de vorderingen van de in artikel 3 II onder b genoemde deelgerechtigden en hun rechtsopvolgers stelt het Bureau de grootte vast nadat de Vereniging daarover advies heeft uitgebracht.

Artikel 8. Het Bureau deelt bij aangekend schrijven aan de deelgerechtigden, die hun vorderingen tijdig hebben aangemeld, mede welke beslissing het heeft genomen ten aanzien van de erkenning dier vorderingen en de vaststelling van het bedrag daarvan. In de gevallen, dat het Bureau een vordering niet erkent, deelt het de gronden voor deze beslissing mede. Tevens brengt het Bureau in dit schrijven ter kennis van de deelgerechtigden op welke wijze en binnen welke termijn zij beroep tegen dezelfde beslissing kunnen instellen.

Artikel 9. Wanneer verschillende personen erkenning vragen van vorderingen, betrekking hebbende op dezelfde schade, en het voor de vraag of de vordering zal worden erkend en op welk bedrag zij zal worden vastgesteld onverschillig is, wie van deze personen deelgerechtigde is, kan het Bureau volstaan met een beslissing omtrent de erkenning van de vordering en de vaststelling van het bedrag daarvan, zonder te bepalen wie van bedoelde personen deelgerechtigde is.

TITEL 2

De uitkering

Artikel 10. 1. Uit het bedrag van f 36.000.000, bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Overeenkomst, vermeerderd met de daarop gekweekte rente, wordt uitgekeerd:

a. aan de in artikel 3 II onder 1 en 2 genoemde deelgerechtigden en hun rechtsopvolgers, mits dit zijn natuurlijke personen, 15 % over ten hoogste f 250.000 van het bedrag waarop de vordering uit hoofde van het bepaalde in artikel 3 II onder a en c is vastgesteld;

b. aan de houders van obligaties als bedoeld in artikel 3 II onder b 15 % van hun vordering terzake;

c. aan de overige in artikel 3 II genoemde deelgerechtigden en hun rechtsopvolgers 15 % over ten hoogste een zodanig gedeelte van het bedrag waarop hun vordering is vastgesteld, dat het totaal der uitkeringen gelijk is aan hetgeen van de f 36.000.000 resteert na afrek van het totaal der hiervoor onder a en b bedoelde uitkeringen.

2. Uit de krachtens artikel 4 van de overeenkomst in de jaren 1973 tot en met 1977 door de Republiek Indonesië te betalen termijnen, vermeerderd met hetgeen resteert van het bedrag bedoeld in het eerste lid nadat de daar omschreven uitkeringen zijn gedaan, worden telkens binnen drie maanden na het beschikbaar komen van de bedragen uitkeringen gedaan in dier voege, dat

a. de in het eerste lid onder a genoemde deelgerechtigde natuurlijke personen, boven hetgeen hun reeds ingevolge dat lid is uitgekeerd, in totaal ontvangen 35 pct. over ten hoogste f 250 000 van het bedrag waarop hun vordering is vastgesteld;

b. de in het eerste lid onder a genoemde deelgerechtigde natuurlijke personen wier vorderingen op een hoger bedrag dan f 250 000 zijn vastgesteld, boven hetgeen hun reeds ingevolge dat lid is uitgekeerd en boven hetgeen hun ingevolge het onder a bepaalde wordt uitgekeerd, in totaal ontvangen 25 pct. van het bedrag waarmede hun vordering f 250 000 overreft;

c. de in het eerste lid onder b genoemde houders van obligaties, boven hetgeen hun reeds ingevolge dat lid is uitgekeerd, 10 pct. van hun vordering ontvangen, welke uitkering in éénmaal zal worden gedaan uit de in 1973 vervallende termijn als bedoeld in de aanhef;

d. de in het eerste lid onder c genoemde deelgerechtigde rechtspersonen, boven hetgeen hun reeds ingevolge dat lid is uitgekeerd, een aanvullende uitkering van in totaal zodanige grootte ontvangen, dat de som van de ingevolge het eerste en dit lid te ontvangen uitkeringen 25 pct. bedraagt over ten hoogste f 250 000 van het bedrag waarop hun vordering is vastgesteld.

3. Voor de toepassing van het eerste en tweede lid wordt een rechtspersoon als bedoeld in artikel 3 II onder 3 en 4, wiens vordering uitsluitend betrekking heeft op woonhuizen, geacht te zijn een natuurlijke persoon als bedoeld in artikel 3 II onder 1, indien sinds 3 december 1957 de aandelen van die rechtspersoon in het bezit zijn van één natuurlijke persoon of van echtelieden of wel zich bevinden in enige tussen echtelieden bestaande gemeenschap van goederen.

Het bepaalde in de voorgaande zin geldt ook, indien de aandelen na 3 december 1957 krachtens erfenisrecht zijn overgegaan op natuurlijke personen.

4. Uit de krachtens artikel 4 van de overeenkomst in de jaren 1978 tot en met 2002 door de Republiek Indonesië te betalen termijnen, vermeerderd met hetgeen resteert van de termijnen bedoeld in het tweede lid nadat de daar omschreven uitkeringen zijn gedaan, worden telkens binnen drie maanden na het beschikbaar komen van de bedragen uitkeringen gedaan aan de in het eerste lid onder c genoemde deelgerechtigde rechtspersonen wier vorderingen zijn vastgesteld op een hoger bedrag dan f 250 000, alsmede aan de Staat, pondspondsgewijze, en in dier voege dat deze rechtspersonen van het bedrag waarop hun vordering is vastgesteld, verminderd met het bedrag waarover zij reeds op de voet van het eerste en het tweede lid een uitkering hebben ontvangen, na de slotuitkering in totaal 15 pct. zullen hebben ontvangen.

5. Deelgerechtigde natuurlijke personen kunnen voor het bedrag van hun aandeel in de uitkeringen, bedoeld in het

tweede lid onder *a* en *b*, tegen afstand van dit aandeel aan een door de staat aan te wijzen administratiekantoor, een of meer schuldbewijzen aan toonder ontvangen, welke aflosbaar zullen zijn naarmate de in de aanhef van het tweede lid bedoelde termijnen vervallen. De aflossing op de vervaldatum zal door de Staat direct of indirect worden gewaarborgd. Onze Minister van Financiën kan met betrekking tot de voorwaarden van uitgifte nadere regelen stellen.

6. De in het eerste lid onder *a* en *b* genoemde deelgerechtigden en hun rechtsoptvolgers verlenen bij de laatste in het tweede lid onder *a-c* bedoelde uitkering finale kwijting aan Onze Minister van Buitenlandse Zaken. De in het eerste lid onder *c* genoemde deelgerechtigden verlenen, voor zover hun vordering niet op een hoger bedrag dan f 250 000 is vastgesteld, finale kwijting bij de laatste in het tweede lid onder *d* bedoelde uitkering en, voor zover hun vordering op een hoger bedrag is vastgesteld, bij de slotuitkering.

Artikel 11. Onze Minister van Buitenlandse Zaken kan uit de beschikbare bedragen voorschotten uitkeren.

Artikel 12. Indien ten tijde van de uitkering er gevallen zijn, waarin op grond van het bepaalde in artikel 9 een beslissing over de vraag wie deelgerechtigde is, achterwege is gebleven, wordt het voor uitkering vatbare bedrag door Onze Minister van Buitenlandse Zaken gestort in de consignatiekas ten behoeve van degene, die daarop uiteindelijk zal blijken rechthebbende te zijn.

HOOFDSTUK 3

Slotbepalingen

Artikel 13. Op de bedragen, op welke verdeling deze Rijkswet van toepassing is, kan geen beslag worden gelegd behoudens ten laste van erkende deelgerechtigden.

Artikel 14. Wij behouden Ons voor bij algemene maatregelen van Rijksbestuur nadere regelen te treffen ter uitvoering van deze Rijkswet.

Artikel 15. Deze Rijkswet is verbindend voor het gehele Koninkrijk. Zij treedt voor het gehele Koninkrijk in werking met ingang van de tiende dag na de datum van uitgifte van het *Staatsblad*, waarin zij wordt geplaatst.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad* van Suriname en het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen zal worden geplaatst en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te Lech, 15 maart 1969.

JULLANA.

De Minister van Justitie a.i.,

H. J. K. BEERNINK.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.

De Minister van Financiën,

H. J. WITTEVEEN.

Uitgegeven de negende mei 1969.

De Minister van Justitie a.i.,

H. K. J. BEERNINK.

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:

Bijl. Hand. II 1967, 9193 (R 602); 67/68, 9193 (R 602);
Bijl. Hand. II 68/69, 9193 (R 602); Hand. II 68/69, bladz. 1219—1233;
Bijl. Hand. I 68/69, 9193 (R 602) (69, 69a); Hand. I 68/69, bladz. 369—380.

VEREENIGING VOOR DEN EFFECTENHANDEL

Amsterdam, 20 mei 1969.
Beursplein 5.

Aan de Leden van de

Vereeniging voor den Effectenhandel
Vereeniging van Effectenhandelaren
Bond voor den Geld- en Effectenhandel in de Provincie.

Indonesische obligaties.

In aansluiting aan Circulaire no. 67-34 van 15 augustus 1967 deelt de Vereeniging voor den Effectenhandel het volgende mede:

De Rijkswet strekkende tot verdeling van het bedrag, bedoeld in de Nederlands-Indonesische overeenkomst van 7 september 1966 (Trb. 199), Stb. 1969/183, is met ingang van 19 mei 1969 in werking getreden.

Ingevolge publikatie in de Nederlandse Staatscourant worden o.m. de houders van na te noemen Indonesische obligaties opgeroepen deze bij de Vereeniging in te leveren.

I. Vercisten waaraan dient te worden voldaan.

Krachtens de bepalingen van genoemde Rijkswet komen voor uitkering in aanmerking houders van na te noemen obligaties, zijnde:

a. natuurlijke personen, die:

of op 1 januari 1958 de Nederlandse nationaliteit bezaten

of op 1 januari 1958, door toetscheiding of krachtens nationaliteitskeuze op grond van de R.T.C.-overeenkomsten (Stbl. J 570), de Indonesische nationaliteit bezaten en op 7 september 1966 hetzij de Nederlandse nationaliteit bezaten hetzij in het Koninkrijk woonplaats hadden en een verzoek tot naturalisatie tot Nederlander hadden ingediend;

b. rechtspersonen, wier zetel op 1 januari 1958 volgens de statuten zich bevond:

of in het Koninkrijk of Westelijk Nieuw-Guinea (West-Irian)

of in Indonesië, doch die desondanks door de Indonesische regering zijn beschouwd als Nederlandse rechtspersonen;

c. de rechtsofvolgers van de onder a en b genoemden.

II. Leningen, waarop de uitkering betrekking heeft.

De uitkering betreft uitsluitend de volgende obligatieleningen ten laste van vóór 27 december 1949 wettig bestaande publiekrechtelijke gemeenschappen in Indonesië:

4 % Bandoeng 1936

4 % Batavia 1937 A

3½% Batavia 1937 B

3½% Batavia 1937 C

4 % Buitenzorg 1937

4 % Provincie Oost-Java 1937

4 % Semarang 1937 I

4 % Soerabaja 1936

3½% Soerabaja 1937

5½% Palembang 1929

III. Inlevering van obligaties.

De houders van obligaties van een der sub II genoemde leningen, die aan de sub I gestelde vereisten voldoen, moeten hun vorderingen, door bemiddeling van een lid van een der drie effectenorganisaties, doen indienen bij het Secretariaat van de Vereeniging voor den Effectenhandel met gebruikmaking van de daartoe benodigde formulieren, vergezeld van de waardepapieren zelf, bestaande uit mantel, talon en niet-verzilverde coupons. Zij moeten daarbij tevens de definitieve stukkenverklaringen overleggen. De formulieren zijn, in stellen van vijf, verkrijgbaar bij het Secretariaat der Vereeniging, Beursplein 5, Amsterdam, tegen betaling van f 0,50 per stel, exclusief o.b.. De eerste vier exemplaren van elk stel moeten bij de inlevering worden gebruikt. Het vierde exemplaar zal door de Vereeniging als ontvangstbewijs worden teruggezonden. Het vijfde exemplaar kan door het inleverende lid worden behouden.

IV. Grootte der uitkering.

Naar te verwachten is zullen de uitkeringen als volgt geschieden:

1. De houders van bedoelde obligaties ontvangen 15 pct. van hun vordering ter zake. Daartoe worden de ingeleverde couponbladen ingehouden; de mantels worden — na betaling — van een stempel voorzien en met de definitieve stukkenverklaringen aan de inleverende leden ter beschikking gesteld.
2. Uit de krachtens vorengenoemde Overeenkomst in de jaren 1973 tot en met 1977 door de Republiek Indonesië te betalen termijnen zal een slot-uitkering worden gedaan van 10 pct.. Daartoe dienen te zijner tijd de mantels met definitieve stukkenverklaringen wederom te worden aangeboden.

V. Inleveringstermijn.

De inlevering van de formulieren en obligaties dient te geschieden binnen drie maanden na het tijdstip van de inwerkingtreding der Rijkswet en derhalve uiterlijk op 18 augustus 1969. De Vereeniging wijst erop, dat overschrijding van deze inleveringstermijn niet mogelijk zal zijn, zodat houders van obligaties, die niet binnen de gestelde termijn voor inlevering hebben zorggedragen, zowel van de eerste als van de tweede uitkering zullen zijn uitgesloten.

* *
*

De Vereeniging voor den Effectenhandel vestigt er de aandacht op, dat bovenbedoelde regeling slechts betrekking heeft op de genoemde obligaties. Aandelen en andere obligaties, uitgegeven door of ten laste van in Indonesië gevestigde instellingen, vallen dus niet onder deze inlevering, evenmin als waarden uitgegeven door vennootschappen waarvan het werkterrein in Indonesië was gelegen.

$$\begin{aligned} & \frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \right) \\ & \frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \right) \\ & \frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \right) \end{aligned}$$

Ministerie van Buitenlandse Zaken | Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag

juni 2004

Bestelcode: BZDR 3210/N

Ministerie van
Buitenlandse Zaken

B Z D R 3 2 1 0 / N